

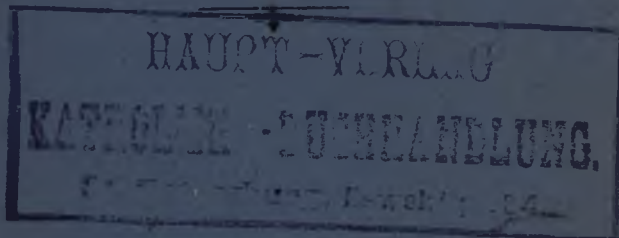
DR. STANISLAUS TRZECIAK.
Professor Cath. Petropolitanae Academiae.

Quaestio alcoholica

apud Judaeos

temporibus Domini Nostri Jesu Christi.

EDITIO SECUNDA.

PETROPOLI
1913.

DR. STANISLAUS TRZECIAK.
Professor Cath. Petropolitanae Academiae.

Quaestio alcoholica

apud Judaeos

temporibus Domini Nostri Jesu Christi.

EDITIO SECUNDA

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 79
Tel. 26-68-63

PETROPOLI
1913.

№ 1557.

Imprimatur.

Datum Petropoli die 23 Martii 1913 a.

Pro Archiepiscopo Metropolitano.

† *Joannes Cieplak*
Episcopus Suffraganeus.

L. S.

Secretarius *V. Płoskiewicz*.

22.566

Тянографія Акц. О-ва Тип. Дѣла въ СПб. („Герольдъ“).
Изм. и., 7 рота, 26.

PIISSIMAE MEMORIAE

Amantissimi Patris Joannis

† 15 octobris 1912 a.

et

Carissimi Fratris Francisci

† 26 junii 1912 a.

auctor.

ANNUARIA MEMORIAE

Comitatus Poloniæ
15 Octobris 1812

Carissimi Fratres Francisci
15 Junii 1812

INDEX.

1. Prooemium.
2. De sicera in Biblia et in Talmude.
3. De vino, vite et vinea in Biblia.
4. De usu vini et aliorum liquorum inebriantium apud Priscos.
5. De actione antialcoholica Prophetarum.
6. De ferventissima actione antialcoholica Philonis.
7. Testamenta XII Patriarcharum de usu vini, de malis effectibus vini, de abbreviatione vitae ob usum vini.
8. Josephus Flavius de potentia vini.
9. Apocalipsis Baruchi graeca de maledicta origine vini et de vino, qua fonte omnium malorum.
10. Talmud de vino eiusque usu. Vinum est donum Dei, symbolum et necessitas vini in nuptiis, genera vini, vinum, qua medicamentum, qua signum benedictionis divinae. De actionibus ebrii, de mensura bibendi. Vinum prodit arcana, ducit ad peccatum.
11. Rigorosissima antialcoholica actio et effectus eius.
12. Relatio Domini nostri Jesu Christi et Apostolorum ad usum vini.
13. De abstinentia in Biblia et in praxi apud Judaeos.
14. Utrum abstinentia an temperantia?

Eiusdem auctoris:

Obraz rozkładu w protestantyzmie, wykazany na podstawie tłumaczenia Pisma św. o Zmartwychwstaniu Chrystusa. Warszawa, 1903.

Wrażenia z podróży do Egiptu. Poznań, 1904.

Stosunki polityczne u Żydów w czasach Chrystusa Pana. Poznań, 1905.

Oświata a dobrobyt. Studium ekonomiczno-socyalne. Wyd. II. Poznań, 1905.

Chrystus Pan a kwestya socyalna. Wyd. II. Przemysł, 1907.

Literatura i religia u Żydów za czasów Chrystusa Pana. 2 tomy (XIX, 347+428). Warszawa, 1911.

Rozwój naturalny chrystyanizmu z innych religii albo Teorye pana Andrzeja Niemojewskiego w świetle nauki. Petersburg, 1912.

Проказа въ библейскія времена и въ настоящее время, съ обращеніемъ особаго вниманія на положеніе вопроса о проказѣ въ Россіи. С.-Петербургъ 1913.

1. PROOEMIUM.

His temporibus magnopere agitur, quae dicitur quaestio alcoholica. Ea occupantur tam medici, quam sacerdotes, tam politici, quam sociologi¹⁾, in his etiam democratiae sociales. Inter omnes constat alcoholon, quod contineatur in aqua vitae, vino, cerevisia et in omnibus inebriantibus liquoribus, maximum perniciosissimumque malum esse nostrae societatis. Modo scientifico et ope statisticae ostenditur, alcoholon esse fontem per multorum morborum corporis, praematurae mortis, degenerationis proles, corruptionis morum, totalis ruinae tam singulorum, quam familiarum et nationum. Quid multa?—alcoholon esse infensissimum hostem et perniciosissimam pestem totius humanitatis.

De hac igitur causa orta est contra alcoholon acerrima pugna, quae dicitur actio antialcoholica²⁾. Non desunt, qui affir-

1) Comes Ludovicus Skarżyński constituit consilia internationalia sede principali Parisiis, ad deliberandam et inquirendam sub omni respectu modo scientifico quaestionem alcoholicam. In his consiliis viri doctissimi et de societate optime meriti partem habent. Cfr. Международный комитетъ по алкогольному дѣлу. С.-Петербургъ, 1912.

2) Quoad Bibliographiam actionis antialcoholicae ultimi temporis v. „Bibliographie des Alkoholismus der letzten 20 Jahre“ von Peter Schmidt, Dresden 1901; J. Bergman, Geschichte der Antialkoholbestrebungen. Hamburg;

Cfr. Ks. T. Trzeński. Krótki przewodnik pracy społecznej w dyecezyach gnieźnieńskiej i poznańskiej. Poznań, 1907, str. 95—103.

Opus magni valoris est: Dr. Matti Helenius, die Alkoholfrage Eine soziologisch-statistische Untersuchung, Jena 1903; versio polonica: Poznań 1910.

Lallemand, Perrin et Duroy. Du rôle de l'alcool et des anesthésiques dans l'organisme. Paris 1860.

L. Riess, Über den Einfluss des Alkohols auf den Stoffwechsel des Menschen. Zeitschr. für klin. Medicin, 1880 II. S. 2.

ment, usum alcoholi sub omni forma omnino amovendum vetandumque; et vinum ipsum, quia in illo alcoholon contineatur, e sacrificio Missae eliminandum. Hoc iam factum est a nonnullis sectis christianis in America, hoc propugnavit quoque unus professorum universitatis Leopoldensis.

Propterea res non parvi momenti mihi videtur, ostendere, quinam fuerit usus liquorum inebriantium apud Judaeos temporibus Salvatoris nostri, quae opinio de hac quaestione habeatur in Scriptura Sacra tum Veteris tum Novi Testamenti, quomodo Salvator noster ad hanc quaestionem sese haberet.

Peeters, L'alcool, physiologie, pathologie, médecine legal. Bruxelles 1885.

Gluziński, Über den Einfluss des Alkohols auf die Funktion des menschlichen Magens, sowohl im physiologischen, wie im pathologischen Zustande. (Deutsches Archiv für klinische Medicin 1886).

Bouchard, Leçons sur les autointoxications, 1887.

Zuntz, Beitrag zur Kenntniss der Einwirkung des Weingeistes auf den Respirationsprocess des Menschen. Fortschritte der Medicin, 1887.

Проф. П. И. Ковалевский. Пьянство, его причины и лечение. Харьковъ 1889.

Combemale, La descendance des alcooliques, 1888.

Kerr, Пьянство, его причины, лечение и юридическое значение, 1889.

Fick, Die Alkoholfrage, 1892.

Bunge, Die Alkoholfrage, 1894.

Aug. Egger, Alkohol in kleinen Gaben und Abstinenz. St. Gallen 1894.

Aug. Egger, Die Abstinenz als christliches und patriotisches Liebeswerk, 1894.

Aug. Egger, Der Klerus und Alkoholfrage.

Lang, Alkoholgenuss und Verbrechen, 1895.

„ Alkoholmonopol und Alkoholzehntel. Zürich, 1894.

Forel, Alkohol und Geistesstörungen, 1895.

Gake, Wie wirkt der Alkohol auf den Menschen, 1895.

Демме, Влияние алкоголя на детский организмъ, 1895.

Gaule, Über den Alkoholgenuss vom Standpunkte der Physiologie.

Legroin, Le rapports de l'aliénation mentale et de l'alcoolisme.

J. Bergman, Geschichte der Antialkoholbestrebungen, Hamburg.

Johannes, Der katolische Klerus und eine moderne Frage, 1906.

Dr. Bunge. Zatrucie alkoholem a zwyrodnienie.

Dr. Brzeziński. O trunkach czyli napojach upajających, 1904.

(Dr. Zofia Golińska). Anty-alkoholik. Pijaństwo nasz wróg.

„ „ „ Alkoholizm i społeczeństwo.

„ „ „ Alkoholizm jako objaw choroby społecznej. 1905.

Praeprimis notandum est, quamvis alcoholon, qua corpus firmum, et ipsum nomen eius a medicis Arabiae saeculo VIII post Chr. inventum sit, tamen ipsum, qua vim inebriantem, in omnibus liquoribus inebriantibus semper infuisse. Hodierna scientia testante, actio alcoholi non dependet a materia, e qua alcoholon reproductum est. Haec substantia, quae alcoholon dicitur, cum suis proprietatibus chemicis stricte definitis, eandem vim continet, tam praeparata ex uvis vitis, quam e solanis tuberosis; parvi igitur est, utrum in aqua vitae an in vino contineatur ¹⁾. Propterea hocce sub respectu licet etiam tractare de alcoholismo temporibus Salvatoris nostri.

2. DE SICERA.

Tam in Biblia, quam in Talmude liquoribus inebriantibus adnumerantur *הַיַּיִן* vinum et *שֵׂכָר*, quod in Vulgata vertitur „sicera“ ²⁾.

Dr. Karol Klecki Prof. Alkoholizm i antyalkoholizm, 1904.

„ „ „ „ Alkohol i jego wpływ na pracę ludzką fizyczną i umysłową. Kursa społeczne. Warszawa, 1907, str. 232—246).

Prof. Forel. Alkohol, dziedziczność i życie płciowe, 1907.

Dr. Gantkowski. O alkoholu ze stanowiska lekarskiego i społecznego, 1907.

Ks. Niesiołowski. Przyjaciół czy wróg, 1907.

Dr. Wróblewski. Oszukaniec alkohol, 1907.

Prof. Popielski. O działaniu alkoholu na organizm zwierzęcy i ludzki 1908.

L. P. Sommer. Alkohol i jego zębne działanie na zdrowie cielesne i duchowe społeczeństwa, 1908.

Dr. Bregman. Przeciwn Alkoholizmowi 1909.

Dr. Bunge, Sprawa alkoholu 1910.

Труды первого Всероссийскаго съезда по борьбѣ съ пьянствомъ. С.-Петербургъ 28 декабря 1909 г. — 6 января 1910 г. Въ 3-хъ томахъ № 1585.

Duchowicz, Napoje alkoholowe i ich wpływ na duszę i ciało człowieka, 1912;

Ks. J. Kapica, Duszpasterstwo a ruch trzeźwości 1912. (Versio polonica e dissertatione eiusdem autoris: Die Seelsorge und die Mässigkeitbewegung).

¹⁾ Cfr. Dr. J. Gaule, ord. Prof. der Physiologie an der Universität in Zürich, Wie wirkt der Alkohol auf den Menschen? S. 4.

²⁾ Num. VI, 3.

Sicera est liquor inebrians ex hordeo aut e ficis, aut e dactylis, aut etiam e moro paratus. Parabatur etiam sicera e multis mixtionibus. Talmud dicit de sicera e tredecim mixtionibus¹⁾.

Sicera ergo eiusdem generis ac nostra cerevisia est. Verisimile tamen, in potu isto magnam portionem alcoholi, id est vis inebriantis, contentam fuisse, quia in Talmude legimus: „Samuel non orabat in domo, in qua sicera erat, quia odor eius inebriat.“²⁾.

Verbum hoc sicera usurpatur nonnunquam ad significandum vinum nondum fermentatum seu non temperatum. In Pesachim fol. 42ab legimus de שבר המרי id est de liquore Medorum seu de vino cui hordeus additus est.

Erant autem varia genera sicerae, nonnulla erant dulcissima³⁾.

Sicera tamen non habebatur ut vinum verum, propterea non erat permissum super illam benedictionem „Kiddusch“ dicere⁴⁾.

Decursu tamen temporis, propter penuriam vini necessarii ad usus religiosos, permittebatur a nonnullis rabbinis etiam sicera uti.

Revera multum negotii fuit rabbinis, quid sentiendum de sicera. Et quaestio: licetne, deficiente praesertim vino, sicera uti ad sabbaticum ritum an non,—ardenter inter rabbinos tractabatur. Nonnulli concedebant, alii autem, et quidem plures, negabant.

In tractatu Pesach. fol. 107a legimus: „Mar-Janaqa et Mar-Qasisa, filii R. Hisdae, narrabant R. Asi: aliquando venit Rabbin in nostram regionem et nobis vinum deerat, tunc apportavimus ei siceram, ille autem non dicebat super eam „habdala“ (id est benedictionem dicendam finito sabbatho) et pernoctavit jejunos. Altera autem die intenti fuimus huic rei et procuravimus ei vinum. Tunc dicebat „habdala“ et aliquantum comedit... Anno sequenti venit iterum in regionem nostram et nobis vinum deerat, tunc procuravimus ei siceram. Ille autem

1) Pesachim 106b--107a.

2) Erubin 65a.

3) Pesachim 107a.

4) Pesachim 107a. (Kiddusch est benedictio dicenda initio sabbathi).

dixit: si ita res se habet, tunc hoc est vinum indigenum; et dicebat super eam „habdala“ et aliquantulum comedit.

R. Hana interrogabat R. Hisdam: licetne dicere benedictionem super siceram? Ille respondit: interrogavi Rabh et Rabh (interrogavit) R. Hijam et R. Hija (interrogavit) Rabbim quoad liquorem hordaceum, liquorem de ficis expressum et liquorem de moro, et hic quaestionem non solvit, quanto igitur minus quoad siceram¹⁾.

Levi misit Rabbi siceram (expressam) e tredecim mixtionibus, quae valde dulcis erat. Tunc ille dixit: Eiusmodi digna est, ut super eam benedictio et omnia carmina et omnes hymni mundi dicantur. Nocte dolore ventris ex ea correptus est, tunc dixit: haec est puniens et seducens.

R. Joseph dixit: volo in publico votis me obligare, me nullam siceram potaturum esse. Rabba dixit: Ego bibo potius aquam tepefactam, in qua est linum maceratum, sed nequaquam siceram . . .

Rabbanan docebant: non dicitur benedictio super siceram: in nomine R. Eleāsaris ben R. Simōnis dixerunt, immo dicitur²⁾.

Ergo non solvitur quaestio quoad usum sicerae ad ritum sabbaticum, sed potius relinquitur privatae opinioni.

Nostri judaei deficiente vino praeferunt sicerae „aquam vitae“, „schabasowka“ quae dicitur.

1) Pesachim vol. 106b—107a.

2) Pesachim 107a.

3. DE VINO, VITE ET VINEA.

Potus tamen popularis Judaeorum erat יין חמר vinum ex uvis paratum.

Montuosa terra Israel sub calidiore temperie coeli aptissima erat ad plantandas vineas, quas revera Judaei in declivi collium et montium colebant, quamvis etiam in regionibus palustribus vites proveniebant. Vinum efficiebat divitias terrae. Primis temporibus habebatur quasi integralis pars escae, quasi optimum donum Dei, necessarium ad sustentandam vitam, quasi benedictio divina.

Isaac, benedicens filio suo Jacob, exoptat ei „abundantiam frumenti et vini“¹⁾, venienti autem serius Esauo cum tristitia dicit: „frumento et vino stabilivi eum (Jacobum), et tibi post haec, filii mi, ultra quid faciam?“²⁾.

Moses, admonens filios Israel ad servandas leges Dei, promittit illis auxilium atque benedictionem divinam, quia tunc Deus diliget te ac „benedicet... fructui terrae tuae, frumento tuo atque vindemiae“³⁾, et introducet te „in terram frumenti, hordei ac vinearum, in qua ficus et malogranata et oliveta nascuntur, terram olei ac mellis“⁴⁾.

„Dabit pluviam terrae vestrae... ut colligatis frumentum et vinum et oleum“⁵⁾.

Moses moriturus benedicit filiis Israel et inter alias benedictiones dicit: „Oculus Jacob in terra frumenti et vini, coelique caligabunt rore“⁶⁾.

Siracides ait: Initium necessariae rei vitae hominum

1) Gen. 27, 28.

2) Gen. 27, 37.

3) Deut. 7, 13.

4) Deut. 8, 8.

5) Deut. 11, 14.

6) Deut. 33, 28.

aqua, ignis et ferrum, sal, lac et panis similagineus, et mel, et botrus uvae, et oleum et vestimentum ¹⁾).

Altera ex parte propter transgressum mandatorum divinorum minatur Moses variis poenis et inter illas defectu vini.

„Vineam plantabis et fodies et vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam, quoniam vastabitur vermibus“ ²⁾).

Adducet Dominus super te gentem de longinquo et de extremis terrae finibus ...et devoret fructum jumentorum tuorum ac fruges terrae tuae... et non relinquat tibi triticum, vinum et oleum, armenta boum, et greges ovium, donec te disperdat“ ³⁾).

Item Isaias propter aversionem populi Israelitici a Deo praedicat desolationem vinearum.

„Omnis locus, ubi fuerint mille vites mille argenteis, in spinas et in vepres erunt“ ⁴⁾).

Per os Jeremiae ait Dominus, minans afflictione populo: „non est uva in vitibus et non sunt ficus in ficulnea, folium defluxit“ ⁵⁾, et vinum de torcularibus sustuli, nequaquam calcator uvae solitum celeuma cantabit“ ⁶⁾).

Vinum est donum a Deo homini datum, propterea, quando homo mandatis divinis inoboedit, Deus aufert ei hoc bonum. Nescivit enim ille, ait Dominus, quia ego dedi ei frumentum et vinum et oleum et argentum multiplicavi ei et aurum, quae fecerunt Baal. Idcirco convertar et sumam frumentum meum in tempore suo et vinum meum in tempore suo, ... et cessare faciam omne gaudium eius“ ⁷⁾).

De hac etiam causa propter peccata filiorum Israel „area et torcular non pascet eos et vinum mentietur eis“ ⁸⁾).

„Percussi vos in vento urente et in aurugine, multitudinem hortorum vestrorum et vinearum vestrarum... comedit eruca“ ⁹⁾).

1) Eccl. 39, 31 seq.

2) Deut. 28, 39.

3) Deut. 28, 49.

4) Is. 7, 23.

5) Jer. 8, 13.

6) Jer. 48, 33; Is. 16, 10

7) Os. 2, 8 seq.

8) Os. 9, 2.

9) Amos. 4, 9.

„Vineas plantabitis amantissimas et non bibetis vinum earum, quia cognovi multa scelera vestra“¹⁾.

Audi ergo Israel: „tu seminabis et non metes, tu calcabis olivam et non ungeris oleo et mustum et non bibes vinum“²⁾.

„Vocavi siccitatem super terram, et super montes, et super triticum, et super vinum, et super oleum et quaecunque profert humus“³⁾.

Converso populo et plorantibus sacerdotibus pepercit Dominus peccata eorum et dixit: „Ecce ego mittam vobis frumentum et vinum et oleum et replebimini eis“⁴⁾.

Non solum homines, sed etiam animalia terrae laetantur et participant in benedictione divina, „quia germinaverunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum, ficus et vinea dederunt virtutem suam... Et implebuntur areae frumento et redundabunt torcularia vino et oleo“⁵⁾.

Vinum una cum pane quotidiano erat cibus populi Israel, usurpabatur ad solvendas mercedes operariis⁶⁾, ad danda munera etiam regibus⁷⁾.

Itinerantes, sicuti etiam hodie in Palaestina, vinum secum sumebant, quo tum quasi potu, propter penuriam aquae utebantur⁸⁾, tum qua medicina⁹⁾.

Item s. Paulus commendat Timothaeo vinum qua medicinam¹⁰⁾.

Propter ergo hos frequentes usus vini magni aestimabatur vinicultura. Quia autem hanc solummodo tempore pacis colere possibile est, propterea erat symbolum pacis ac felicitatis prosperae temporis. Otium sub ficu et sub vite erat judaeo dul-

1) Amos. 5, 11; Soph. 1, 13.

2) Mich. 6, 15; cfr. Deut. 28, 38; Aggaeus 1, 6.

3) Aggaeus 1, 11.

4) Joel. 2, 19.

5) Joel. 2, 22 seqq.

6) Praeterea operariis, qui caesuri sunt ligna, servis tuis, dabo in cibaria tritici coros viginti milia et hordei coros totidem et vini viginti milia metretas, olei quoque sata viginti milia, II Paralip. II, 10.

7) I Reg. XVI, 20; ibid. XXV, 18; II Reg. XVI, 1; I Paralip. XII, 40.

8) Jos. IX, 4 seq.; Judic. XIX, 19.

9) Luc. X, 34.

10) Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates. I Tim. 5, 23.

cissimum. Sacra Scriptura utitur expressione „sedere sub vite et sub ficu“ ad significandam maximam felicitatem et laetitiam, qua gaudebat Israel temporibus Salomonis et Simonis Macca-baei¹⁾.

Propterea etiam prophetae, praedicentes laetitiam regni Messianici, utuntur hac expressione ad illustrandum summum maximumque gaudium in illo regno²⁾.

Nihil mirum ergo, si vinum in tanto usu apud Judaeos fuerit, idem in Sacra Scriptura et in libris prophanis magno-pere laudari. Vineae, vitis, vinum saepenumero adhibentur in Sacra Scriptura ad exprimendas pulcherrimas et sublimissimas ideas. Nunquam igitur has ideas intelligemus, nisi cognoverimus notionem vini in vita populi judaici.

Nam vitis strictissime cum vita huius populi coniuncta est.

Nunquam item cognoscemus ideas in parabolis Salvatoris nostri, nisi cognoverimus respondentem expressionem de vino in libris Veteris Testamenti³⁾.

¹⁾ III Reg. IV, 25. Habitabatque Juda et Israel absque timore ullo unusquisque sub vite et sub ficu sua, a Dan usque Bersabee cunctis diebus Salomonis. I Macc. XIV, 12. Et sedit unusquisque sub vite sua et sub ficulnea sua, et non erat, qui eos terreret.

²⁾ Mich. IV, 4. Et sedebit vir subtus vitem suam et subtus ficum suam, et non erit, qui deterreat, quia os Domini exercituum locutum est. Zach. III, 10. In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vitem et subter ficum.

³⁾ Cfr. Reinelt Was sagt die hl. Schrift vom Weine und von der Abstinenz? 1908, S. 17. „Weinberg, Weinstock und Wein spielten im Leben der Israeliten unstreitig eine bedeutende Rolle. Es kann daher nicht überraschen, dass diese Trias auch in der Sprache dieses Volkes häufiger als sonst vorkommt, zumal der Orientale eine poetische, bilderreiche Sprache überaus liebt“.

4. DE USU VINI ET ALIORUM LIQUORUM INEBRIANTIUM APUD PRISCOS.

Teste Scriptura Sacra et scriptoribus prophanis tam judaicis, quam aliis, primis temporibus vinum cum magna cautela et quasi per modum medicinae adhibebatur. Habebatur quod donum Dei, creatum ad laetificandum hominem in tristitia eius.

Siracides dicit: „Vinum in jucunditatem creatum est et non in ebrietatem, ab initio“.

„Exultatio animae et cordis vinum moderate potatum. Sanitas est animae et corpori sobrius potus“¹⁾.

„Initium necessariae rei vitae hominum aqua, ignis et ferrum, sal, lac et panis similagineus, et mel, et botrus uvae (seu vinum), et oleum et vestimentum. Haec omnia sanctis in bona, sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur“²⁾.

„Vinum et musica laetificant cor“³⁾, et propterea, „quae vita est ei qui minuitur vino?“⁴⁾

Itaque „date siceram moerentibus et vinum his, qui amaro sunt animo. Bibant, obliviscantur egestatis suae et doloris sui non recordentur amplius“⁵⁾.

Tamen „vinum semper bibere aut semper aquam, contrarium est, alternis autem uti, delectabile“⁶⁾.

Usus vini et aliorum liquorum inebriantium notus erat in summa antiquitate apud varias nationes.

Antiqui Chinenses praeparabant liquorem inebriantem ex oryza, Indii praeparabant „soma“ e succo asclepiadis,

1) Eccl. 31, 35–37.

2) Eccl. 39, 31 seq.

3) Eccl. 40, 20.

4) Eccl. 31, 33.

5) Prover. 31, 6–7.

6) II Macc. 15, 40.

item „s u r a“ e milio, decursu temporis ex oryza, ex hordeo, e pipere nigro, e succo citreo et e zingibri cum aqua cocta.

Apud Persas notus erat liquor inebrians „p a r a h a o m a“ paratus ex aliqua planta et alius liquor „b a n g a“ paratus e cannabi.

Herodotus testatur, antiquos Aegyptios usos esse vino ex hordeo confecto, sed in hoc usu admirabili modo sobrios fuisse.

„Vino vulgo utuntur, ait Herodotus, ex hordeo confecto, cum vites non ferat regio. Οὐ γὰρ ἐξ ἀριθμῶν πεποιημένῳ διαχρῶνται... In conviviis opulentiorum, postquam coenare desierunt, circumfert aliquis in loculo mortui hominis simulacrum ex ligno factum, pictura et opere maxime ad naturam expressum, longitudine cubitali omnino, aut duorum cubitorum. Hoc simulacrum, ostendens ille unicuique, ait: In hunc intuens bibe et delectare, post mortem enim talis eris“¹⁾.

Modum bibendi exprimerunt antiqui in versu sequenti:

Tres tantum crateres misceo sapientibus.

Primum valetudinis causa, quem primum ebibunt,

Alterum amoris et voluptatis gratia,

Tertium somni causa, quo epoto viri sapientes domum eunt,

Quartus non amplius noster est, sed contumeliae,

Quintus est clamoris,

Sextus comessationum,

Septimus apparitoris, vulnere et cicatricum,

Octavus lasciviae,

Nonus bilis,

Decimus furoris (vel prosternat, vel vomitum cieat), adeo, ut eicere faciat.

Multum enim vini, uni vasi infusum, supplantat potores“²⁾.

Graeci multa genera vini habebant, desideratissima autem eorum erant: Pramnium, quod erat sacrum Cereri et Chium vinum illa ex insula et aliud Thasium et Lesbium et praeter haec quoddam vinum Dulce (Ἰλυζός) et aliud Creticum et Syracusis Pollium et Coum et Rhodium³⁾.

¹⁾ Herodoti Histor. I, 77.

²⁾ Suidae Historia, οἶνος.

³⁾ C. Aeliani. Variarum historiae, I. XII, 31.

Primis tamen temporibus nonnullis sacerdotibus aegyptiis praecepta erat abstinentia, aliis autem solummodo temperantia. Sacerdotes Heliopolitani, ait Plutarchus, omnino non apportabant in templum vinum, quia dedecet die bibere, aspiciente domino et rege, alii autem utuntur (vino), sed paululum. Diebus autem ieiunii abstinebant a vino. Reges, qui etiam sacerdotes erant, usque ad Psametichum non bibebant vinum, quia vitis dicebatur orta esse e sanguine eorum, qui contra deos pugnaverant. Propterea igitur vinum habet effectus temeritatis et insipientiae, quia potator sanguine natu maiorum suorum impletur. A Psameticho autem bibebant reges vinum, sed solummodo secundum certam mensuram, praescriptam in sacris scripturis ¹⁾).

Omnino moderatus vini usus laudatur, qui in tanta apud veteres fuit observantia, ut Herodotus sic scribat: tris lymphae partes quartae fas addere vini. Et hoc etiam, cum exhilaratur animus, in festis fieri iubet. Athenaeus etiam dicit, Graecos duos vini cyathos ad quinque aquae dilutos bibere solitos, vel unam ad tres. Apud Anacreontem invenitur unum vini ad duas aquae, qui et meracam Scythicam potionem vacat: ex quo Lacedaemoni, quando volunt meracius bibere, scythizare dicunt, quod Scythae aqua minime in vino utantur. Eubulus introducit Dionysium, dicentem: tris tantum crateras his, qui sana sunt mente, propino. Primum sanitatis, secundum voluptatis, tertium somni; ulterius probri est et luxuriae. Veteres Graeci merum aquae non aquam mero addebant, ut facilius misceretur ²⁾).

Noverunt enim antiqui malos effectus abusus vini, propterea omni possibili modo monebant, ne nimis abuteretur. Secundum Athaeneum vinum sanos quidem homines insanire

¹⁾ Πλουτάρχου περί Ίσιδος και 'Οσίριδος VI: Οίνον δε οι μὲν ἐν Ἡλίῳ πόλει θεραπεύοντες τὸν θεὸν οὐκ εἰσφέρουσι τοπαράπαν εἰς τὸ ἱερόν, ὡς οὐ προσήκον ἡμέρας πίνειν, τοῦ κυρίου και βασιλέως ἐφόρωντος, οἱ δ' ἄλλοι χρωῶνται μὲν, ὀλίγη δὲ πολλὰς δ' αἰνοὺς ἀγνείας εχουσιν... Οἱ δὲ βασιλεῖς και μετρητὸν ἔπινον ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὡς Ἐκαταῖος ἱστορηκεν, ἱερεῖς ὄντες ἤρξαντο δὲ πίνειν ἀπὸ Ψαμμητίγου, πρότερον δ' οὐκ ἔπινον οἶνον οὐδὲ ἔσπενδον ὡς φίλιον θεοῖς, ἀλλὰ ὡς αἷμα τῶν πολεμηθέντων ποτὲ τοῖς θεοῖς.

²⁾ Raphaelis Volaterrani Commentariorum urbanorum Libri. XXXVIII. 1603, l. XXXII. Vini parsimonia apud veteres.

facit, stulte loquendo, aut nihil reticendo, ex quo proverbium apud veteres: vinum non habere calciamenta, quod ebrius pateat, omniaque tamquam speculum reddat perspicua. Plato dicebat, mores cuiusque maxime in vino manifestari. Theognes dicit: igne probant homines aurum argentumque periti. Ast hominis vinum monstrat aperte animum¹⁾.

Mnesitheus ait: Vinum modice sumptum animae corporique robur addere; secus vero praeter modum. Ideo Dionysium medicum vocant. Unamque ex eius nimphis Hygien (higiēna) ex sanitate appellari. Socrates apud Platonem vinum in convivio modice sumptum: quod haud aliter quam Iovis imber plantas leniter irrorans vegetiores facit quam impetu descendens: ita merum moderatum virtutem excitare, alacrioremque animum ad officia reddere, immodicum vero obruere²⁾.

Plato de Legibus iubet pueros usque ad aetatem XVIII annorum a vino abstinere, quod non sit necesse ignem igni addere. Inde vero usque ad XL modice uti. Post eam aetatem se plusculum invitare ad vitae taedium levandum, praeterea mancipia omnia, feminas, magistratus, oratores, qui consulunt rei publicae. Coniuges item primo nuptiarum die, reliquo etiam tempore modice dum proli vacant. Aristoteles dicit, ebriorum genituram esse infoecundam. Item Plato vacantes doctrinae et sapientiae a vino excludit. Concedit nihilominus post annos XVIII in festis tantum et sacrificiis, cum senioribus licentius uti, ut mente exhilarati reliquo tempore se contineant³⁾.

Apud Suidam conservatum est fragmentum Aeliani, narrans de mira abstinētia alicuius aegrotantis mulieris, ad quam „medici accesserant (et) vinum eam bibere iusserant; nam salutem aut interitum mulieris in hoc positum esse, aiebant, arte sua freti.

Negabat vero sustinere se vini haustum, neque tanti facere reliquam vitam, ut superiorem, inquit, obscuraret et a tenui victu recederet, vinum bibens. Sic generosa mulier finivit placide et tranquille et leni morte, quam et Homerus laudare mihi videtur⁴⁾“.

1) Suidas, Οἶνον πίνεσθαι et Τυμωθεῖσθαι.

2) Apud Volaterranum l. c. De vini immodici damnis.

3) Cfr. R. Volaterrani Comentariorum... l. XXXII. Vini moderati commendatio et utilitas.

4) R. Volaterrani Commentariorum... l. XXXII. De abstemiis.

Secundum Philonem „Prisci omnis honestae actionis a sacris rite peractis faciebant initium...“

Scientes igitur, quod vini usus cum magna cautela opus habeat, nec affatim, nec semper adhibebant merum, sed decenter et suo tempore. Peractis enim votis et sacrificiis, placatoque numine, post purificationem corporum et animarum, aquis abluti et imbuti sacrarum legum cognitione, hilares et laeti ad remissiores victum se vertebant, saepe ne domum quidem repetentes, sed in templis, ubi sacra fecerant permanentes, ut et sacrificii memores et locum reveriti vere sanctum celebrarent convivium nec verbo, nec facto peccantes... post sacra domum prisci indulgebant poculis¹⁾.

„Apud Graecos vinum, teste Plinio, ad plurimos valetudinum usus excogitatum, clarissimum nomen accepit, quod appellarunt bion“²⁾.

Claudius Aelianus Praenestinus e scholis Pausaniae commendat cinerem herinacii terreni cremati in potione vini sumptum, qua remedium ad dolores renum, medicina haec sanat laborantes aqua intercute. Jecore autem herinacii terreni ad assum solem exsiccato elephantiasi (it est lepra) laborantes sanantur³⁾.

A Graecis didicerunt et Romani vino qua medicamento uti. Cassius Felix medicus latinus, qui suum breviloquium *Medicinae* „ex graecis logicae saectae auctoribus“, „sub ardebre et asclepio consulibus“ anno 447 ante. Chr. n.⁴⁾ conscripsit, commendat vinum, qua remedium contra passiones oculorum⁵⁾. Alius medicus A. Cornelius Celsius, contemporaneus Salvatori Nostro, praebebat saepissime vinum contra varios dolores⁶⁾.

1) Philo, De plantatione Noe, ed. Mangey 1742 V. I. p. 354 seq.

2) Hist. nat. XIV, 8 (10).

3) De natura animalium l. XIV. 4.

4) „Calepio et Artabure“. Cfr. Momsen, Zeitzer Ostertafel v. Jahre 447. Berl. Akad. 1863. S. 551; Cfr. Val. Rose, Cassi Felicis, De medicina... in Bibliotheca Script. graec. et rom. Teubneriana. Prooemium.

5) Cap. XXIX. ed. Rose p. 49: Si ex perfrictione fuerit perturbatio (oculorum), pennicillis prius calidis ex vino mixto albo alterna mutatione vaporabis.

6) „E. gr. : cui caput infirmum est, huic bibere assidue vinum dilutum lene, quam aquam, magis expedit... eique ex toto neque vinum neque

In Italia iam antiquis temporibus permulta genera vini erant, „quae proprie vini intelligi possint, ait Plinius, LXXX fere in toto orbe, duas partes ex hoc numero Italiae esse, praeterea longe ante cunctas terras“¹⁾.

Prisci tamen Romani cum magna temperantia vino utebantur, nam vinum temulentiam appellabant. Feminis autem omnino vinum bibere prohibebatur.

„Non licebat id feminis Romae bibere. Invenimus inter exempla Egnati Maetenni uxorem, quod vinum bibisset e dolio, interfectam fusti a marito, eumque caedis a Romulo absolutum. Fabius Pictor in annalibus suis scripsit, matronam, quod loculos, in quibus erant claves cellae vinariae, resignavisset, a suis inedia mori coactam, Cato ideo propinquos feminis osculum dare, ut scirent an temetum olerent. Hoc tum nomen vino erat, unde et temulentia appellata... Diuque eius rei magna parsimonia fuit“²⁾.

Decursu tamen temporis omnia totaliter mutata sunt. Iam primo saeculo post Christum natum Romani ebrietati dediti erant, immo etiam iumenta vinum bibere cogebant. Ne cogitari quidem potest, quomodo ipsi biberent. Evomebant enim sua sponte vinum et rursum bibebant et hoc faciebant iterum iterumque, „tamquam ad perdenda vina geniti, et tamquam effundi illa non possint, nisi per corpus humanum“³⁾.

Hoc faciebant etiam viri in summis dignitatibus constituti, qui diu noctuque bibebant et in bibendo gloriam quaerebant immo et libros de sua ebrietate scribebant.

aqua, semper utilia sunt: medicamentum utrumque est, cum invicem assumitur“. A. Cornelii Celsi De medicina libri. Lib. I. VIII. cap. VI; „Quem vero frequenter cita alyus exercet, huic nunquam vinum falsum bibere expedit, ne tenue quidem aut dulce, sed austerum, et plenius neque id ipsum pervetus“. Libr. I. cap. VI; „Si quis vero stomacho laborat, debet... non aquam, sed vinum calidum bibere jejunos... uti vino tenui et austero.. Prodest etiam adversus tardam concoctionem clare legere, deinde ambulare, tum vel ungi vel lavari; assidue vinum frigidum bibere, et post cibum magnam potionem, sed per siphonem, deinde omnes potiones aqua frigida includere. Lib. I. cap. VIII; Tempore pestilentiae „alternis diebus invicem, modo aquam modo vinum bibendum est“. Lib. I. cap. X.

1) Plinius, Nat. Hist. XIV, 11 (13).

2) Plinius l. c. XIV, 13.

3) Plinius, Nat. Hist. XIV, 22, 28.

„Tiberio autem Claudio principe... institutum, ut ieiuni biberent potius, vinum antecederet cibos, externis hoc artibus ac medicorum placitis novitate semper aliqua sese commendantium“¹⁾).

Hoc modo bibebant et etiam gloriam in bibendo quaerebant Parthi. Graeci, Scythae. Galliae J. Hispaniaeque nationes inebriabantur liquoribus e fruge madida.

Apud Aegyptios etiam evanuit pristina sobrietas, qui sibi potus inebriantes e fruge excogitaverunt. Teste Plinio, in nulla parte mundi cessat ebrietas“²⁾).

Philippides, comicus poeta, meminit luxuriosae ebrietatis Graecorum, qui vinum unguento miscebant, atque ita bibebant, et maxime amabant hanc mixtionem, vocabatur autem vinum illud Merines³⁾).

Gens Tapyrorum, ait Aelianus, adeo dedita erat vino, ut in vino vivat et plurimum vitae tempus in eius usu transigat. Neque solum eo ad potandum abutuntur, verum etiam unguentum ipsis est vinum, quemadmodum aliis est oleum⁴⁾).

Item Byzantii admodum ebrietati dediti erant. De eis tradit Damon, eos in cauponis habitare, suis aedibus et domibus demigrantes, easque peregrinis, qui in ea urbe morabantur, mercede locantes; neque solum haec, sed etiam uxores suas illis cedentes. Itaque duplicem eodem facto sustinent culpam Bizantii et temulentiae et prostitutionis. Ut vero ebrietate vinoque difluunt, ita tibiam quidem audientes delectantur et quotidianum est illis tibicines audire; at tubam ne primo quidem auditu sustinent.

De iis dicit etiam Menander: Vinolentos negotiatores facit Byzantium; totam noctem perpotabamus⁵⁾).

Argivi quoque et Tiryntii (*Ἀργεῖοι καὶ Τυρόνθιοι*) in comediis taxati sunt et ipsi, quod vino se dedant intemperantius. De Thracibus vero confirmatum id pervulgatumque est, plurimum eos bibendo valere. Neque Illyrii hoc tempore effugiunt hanc accusationem, quin illi vero hoc etiam opprobrium insu-

1) Plinius l. c.

2) Nat. Hist. XIV, 22 (28, 29).

3) C. Aeliani Variarum Historiarum l. XII. 31.

4) C. Aeliani Variarum Historiarum l. III. 13.

5) Apud C. Aelianum, Variarum Historiarum l. III. 14.

per sustinent, quod praesentibus in convivio hospitibus permissum sit unicuique, mulieribus propinare unicuique ad quam velit, etiamsi mulier nihil ad ipsum pertineat ¹⁾).

Teste Aeliano, Tarantinis a summo mane poculis indulgere mos erat et eo tempore, quo iam incipit frequens esse hominibus forum, et ebrios esse. Cyrenenses vero usque adeo in luxum eruperunt, ut Platonem rogaverint, ut sibi leges conderet; ipsum autem recusasse id, aiunt, propter eorum iam inde ab initio socordiam ²⁾).

5. DE ACTIONE ANTIALCOHOLICA PROPHETARUM.

Omne igitur donum Dei et omnis etiam sublimissima idea corrumpitur et minuitur in manibus et in usu hominum, sicut dicit Kant. Item usus vini etiam apud Judaeos decursu temporis in abusum pervenit.

Quamvis antiquiores libri Veteris Test. narrant de abusu vini de casu ad casum, sed hoc fit non generaliter, solummodo singulari modo. In recentioribus demum libris, scriptis temporibus, quando mores erant dissoluti et religio lapsa, invenimus multa vestigia ebrietatis. Prophetae et auctores librorum didacticorum vehementissime vituperant hoc vitium et demonstrant, ebrietatem esse fontem impietatis, luxuriae et corruptionis morum, alia autem ex parte ebrietatem esse causam paupertatis et infelicitatis.

Isaias dicit: „Vae, qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam et potandum usque ad vesperam, ut vino aestuetis. Cithara et lyra, et tympanum, et tibia et vinum in conviviis vestris et opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis ³⁾).

Tempore prophetarum praesertim sublimiores et seniores populi ebrietati dediti erant, quia hos prophetae vehementer increpant. — Porro vituperat propheta Isaias pastores populi dicentes: „Venite, sumamus vinum, et impleamur ebrietate, et erit sicut hodie sic et cras et multo amplius“ ⁴⁾).

¹⁾ C. Aeliani *Variae Historiae* I, III. 15.

²⁾ L. c. XII. 30.

³⁾ Is. V. 11, 12.

⁴⁾ Is. 56, 12.

Anuntiat ergo eis mala multa: „Vae, qui potentes estis ad bibendum vinum et viri fortes ad miscendam ebrietatem“¹⁾.

Vitio hoc praesertim addita erat tribus Ephraim, quia ebrios Ephraim vituperat tum Isaias, tum Amos.

„Vae coronae superbiae ebriis Ephraim... qui erant in vertice vallis pinguissimae, errantes a vino“²⁾.

Ecce pedibus conculcabitur corona superbiae ebriorum Ephraim³⁾.

Ex Isaia videmus ebrietatem tam communem fuisse, quod etiam sacerdotes et prophetae ei dediti essent.

„Verum hi quoque prae vino nescierunt et prae ebrietate erraverunt, sacerdos et propheta nescierunt prae ebrietate, absorpti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium. Omnes enim mensae repletae sunt vomitu sordiumque, ita ut non esset ultra locus“⁴⁾.

Amos describit nobis tristissimum statum socialem et moralem populi Israelitici dedito ebrietati, et increpat divites, qui conterunt super pulverem terrae capita pauperum et viam humilium declinant, et filius ac pater eius ierunt ad puellam... et super vestimentis pignoris accubuerunt juxta omne altare et vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui⁵⁾.

Minatur poenis primatibus Samariae: Audite verbum hoc vaccae pingues, quae estis in monte Samariae, quae calumniam facitis egenis et confringitis pauperes, quae dicitis dominis vestris: Afferte et bibemus⁶⁾.

Non solum primates Samariae, sed etiam et Jerusalem dediti erant ebrietati, lasciviae et luxuriae, „bibentes vinum in phialis et optimo unguento delibuti et nihil patiebantur super contritione Joseph“⁷⁾.

Propterea anuntiat eis propheta Amos exitium ac trans-

1) Is. V, 22.

2) Is. 28, 1.

3) Is. 28, 3.

4) Is. 28, 7, 8.

5) Amos II, 7 seq.

6) Amos IV, 1.

7) Amos VI, 6.

migrationem: „migrabunt in capite transmigrantium et auferetur factio lascivientium“¹⁾.

Ebrietas strictissime coniungitur cum luxuria et incontinentia, adducit ad apostasiam et est causa multarum poenarum.

„Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes et arguent sensatós“²⁾.

„Fornicatio et vinum et ebrietas auferunt cor“³⁾.

„Qui diligit epulas, in egestate erit, qui amat vinum et pingua, non ditabitur“⁴⁾.

Propterea Siracides monet heros, ne invitent ad pocula: „Diligentes in vino noli provocare, multos enim exterminavit vinum“⁵⁾, et insuper: „Amaritudo animae vinum multum potatum“⁶⁾.

Et propheta Habacuc severissime minatur:

„Vae, qui potum dat amico suo, mittens fel suum, et inebrians, ut aspiciat nuditatem eius. Repletus es ignominia pro gloria, bibe tu quoque et consopire, circumdabit te calix dexteræ Domini et vomitus ignominiae super gloriam tuam“⁷⁾.

Joel clamat: „Expergiscimini ebrii et flete et ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro“⁸⁾.

„Quia, ut dicit Nahun, sicut spinae se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium, consumentur quasi stipula ariditate plena“⁹⁾.

Eius generis monita repetita saepissime a prophetis indicant, ebrietatem apud Judaeos tempore prophetarum radices egisse et fuisse causam multorum malorum tum politicorum, tum socialium.

1) Amos VI, 7.

2) Eccl. XIX, 2.

3) Oseas IV, 11.

4) Prov. XXI, 17.

5) Eccl. 31, 30.

6) Eccl. 31, 39.

7) Habacuc II, 15 seq.

8) Joel I, 5.

9) Nahun I, 10.

6. DE FERVENTISSIMA ACTIONE ANTIALCOHOLICA PHILONIS.

Si hanc nigram imaginem comparabimus cum narratione Philonis de ebrietate, tunc perveniemus ad tristem conclusionem: statum hunc, vix saltem apud Judaeos aegyptios, temporibus Salvatoris nostri durasse, Judaeos ebrietati deditos fuisse. Dolet enim Philonem, tempore eius merum non in eodem, quo olim usu fuisse, et dicens de effectibus vini, appellat illud „venenum mortiferum“: „Nunquam enim, inquit, sustinebit sapiens intra se recipere venenum mortiferum, nisi admodum iniquo tempore, per quod e vita profligetur tanquam ex patria: nam merum hoc quasi venenum, si non mortem, certe creat insaniam, et quid vetat etiam insaniam mortem dicere. cuius accessu praecipua nostri pars, mens, interit?... Quapropter prisci Graeci artem vini parandi *μαιωλίς* vocarunt, et occupatas hac bacchas moenadas; quandoquidem insaniae dissipantiaeque causa est vinum, immoderate ingurgitantibus“¹⁾.

Merum ut vinum, ita et temetum prisci vocabant, illud igitur nomen apud poëtas saepe est obvium²⁾.

Teste Philone, per vinum Lex Mosis intelligit: „delirationem, dementia, stoporem omnium sensuum, aviditatem insatiabilem, cupiditatem morosam et laetiam, quae reliqua complectitur; tum nuditatem, in quam ebrium Noe devolutum narrat“³⁾.

Porro ait Philo: „innumeros e vulgo prae mero delirare“⁴⁾,

1) Philo, De plantatione Noe, ed. Mang. I, p. 351.

2) Philo, De plantatione Noe, ed. Mang. I p. 352.

3) Philo, De ebrietate, ed. Mang. I p. 357.

4) Philo, De ebrietate l. c. p. 358.

omnium autem criminum „gravissimum est temulentia, quae est causa dementiae et desipientiae“¹⁾).

Omnes ergo reprehensiones et vituperationes, quibus moderni medici, curati animarum, sociologi et politici castigant vehementer alcoholon, inveniuntur iam apud Philonem. Noscit enim ille omnia mala, tum animae, tum mentis, tum corporis, provenientia ex usu liquorum inebriantium.

Mala autem haec, secundum philosophum nostrum, sunt non solum personalia, sed etiam socialia. Ebrius nocet sibi ipsi, suae familiae et societati. Permultae autem contra ebrios increpationes, sparsae in singulis scriptis Philonis, praesertim autem in speciali libro „De ebrietate“, possunt hodiernis pugnatoribus contra alcoholon maximam utilitatem praebere. Est enim philosophus ille accerrimus inimicus abusus vini et ferventissimus pugnator contra ebrietatem. In nullo libro Scripturae Sacrae et apud nullum Scriptorem judaicum inveniuntur tot et tam vehementes obiurgationes contra ebrietatem, quam apud Philonem. Insuper philosophus ille illustrat ex omni parte malos effectus ebrietatis.

Jam antiqui noverunt, vinum in effectibus suis bifrons esse, in variis hominibus varios effectus producere, propterea symbolum aegritudinis et laetitiae esse. Hoc pulchre illustratur a Philone:

„Convenit autem non ignorare, dicit ille, quod vini potus bibentes omnes non similiter, sed contrario modo saepe afficit: ita ut hi quidem meliores, illi vero deteriores seipsis fiant. Horum enim moestitiam et austeritatem remisit, curas resolvit, iras et dolores leniit, mores etiam ad decorum formavit, atque animas sibi ipsis propitias effecit; contra, illorum furores accendit, dolores intendit, amores movit et arrogantiam suscitavit, os apertum et linguam effraenem et sensus patentes et rabie correptos affectus, efferatumque et rerum omnium appetentem animum efficiens.

Ita ut videatur istorum primorum status leni per aerem aerae, aut in mari tranquillitati serenae, aut in civitate re-

¹⁾ Philo, De ebrietate l. c. p. 359.

bus pacifice constitutis, assimilari. Posteriorum autem status aut violento et vehementi vento, aut mari aestuanti vel agitato, aut seditioni et irreconciliabilis et implacabilis belli motibus sceleratis. Duorum igitur conviviorum, hoc quidem plenum est risu, jocis exhilaratorum, bona mutuo tum dantibus tum sperantibus, alacritate, urbanitate, hilaritate, laetitia, securitate; illud vero, aegritudine, dejectione, offensionibus, convitiis, vulneribus, frementibus, indignantibus, latrantibus, fauces praefocantibus, hostiliter luctantibus, aures et nares et alias, quascunque corporis partes poterunt, mutilantibus, totius vitae ebrietatem et temulentiam in certamine profano cum omni turpitudine ostendantibus. Consequens igitur fuerit considerare, quod et vitis duarum rerum symbolum est, aegritudinis et laetitiae¹⁾.

„In vino veritas!“ Secundum ergo hoc vetus adagium ad varios effectus vini pertinet etiam hic, qui ostendit hominem, qualis ille in natura sua revera sit. Sobrius potest seipsum cohibere, suas passiones et varios motus reprimere, nec non cupiditatibus suis imperare. Per usum autem vini, praesertim per eius abusum, homo non est sui compos amplius, animo suo non potest imperare, cupiditates suas non potest coërcere. Effrenatae passiones eius excitantur per vinum et magnopere augentur.

Ex altera autem parte homines revera boni per usum vini mitiores et benigniores ostenduntur.

In hoc sensu dicit de effectibus vini Philo: „Videtur enim merum ea, quae cuique a natura indita sunt augere ac intendere, seu bona seu contraria, quod et aliae res pleraeque faciunt. Nam et pecunia bono viro causa bonorum est, malo autem, ut quidam ait, malorum.

....ita et merum infusum, malis affectionibus deditum vehementiorem, bonis vero, benigniorem ac clementiorem efficit...“ Propterea secundum sententiam nonnullorum, ait Philo: „inebriabitur etiam bonus vir absque ullo virtutis detrimento“²⁾.

Allegans varias opiniones philosophorum de ebrietate,

¹⁾ Philo, Quod a Deo mittantur somnia, ed. Mang. I p. 680 seq.

²⁾ Philo, De plantatione Noe, ed. Mang. I p. 355.

severissime reprehendit ipse hoc vitium, indicans, ebrietatem omnium malorum fontem esse. In hoc etiam consonant ei hodierni antialcoholistae ¹⁾).

Secundum eum ebrii „muletantur rebus omnibus, opibus, corpore, anima.

Haec enim conferentes et rem familiarem minuunt et corporis vires per delicatum victum frangunt atque moliunt et animas, hiberni torrentis in morem immodicis epulis inundatas, demergunt in baratrum. Eodem modo, qui collationes faciunt ad tollendam disciplinam, praecipuam sui partem, mentem, laedunt, resecantes ab ea res salutares, prudentiam temperantiamque et fortitudinem atque justitiam“ ²⁾).

Maximum omnium criminum est temulentia. „Nam vino

¹⁾ Cfr. *Dissertatio inauguralis medica de Vino... Publico Eruditorum Examine... anno 1714 subjiacet Johannes Adamus Leinweber Altorfii*, p. 373, 376: *Der Überfluss des Weines bringet unterschiedliche gefährliche, ja sogar tödliche Krankheiten; dann indem der Wein allzuhäufig und übermässig getrunken wird, überwältigt er die natürliche Wärme, verursacht den Schwindel, Hauptweh, den Schlag, die abscheuliche fallende Sucht, Frayss, Lähme, Contracturen und Zittern der Glieder, absonderlich aber der Hände, Lungensucht, stinckenden Athem, dörrsichtige abzehrende Fieber, Tollsinnigkeit, Wasser und Windsucht, tiefende Augen, schöne krebsrothe Nasen, und endlichen einen frühzeitigen Todt. Einmal ist gewiss, dass der Wein den zu Gottes Ebenbild erschaffenen Menschen um sein Gedächtniss und Verstand bringet und also untüchtig machet, dass er weder seinen Schöpfer erkennen, noch seinem Neben-Menschen dienen kann...“*

Cfr. Dr. Karol Klecki, Prof. Uniw. Jag., *Alkoholizm i antyalkoholizm*. Kraków, 1904, str. 22: *Szkodliwy wpływ nadużywania alkoholu nie ogranicza się bynajmniej do zdrowia fizycznego człowieka, oddziałują na również szkodliwie na jego sferę moralną. Liczne niestety spostrzeżenia z życia codziennego świadczą, że usposobienie i charakter człowieka zmienia się pod wpływem alkoholu w bardzo niekorzystny sposób: zanikają wszelkie uczucia idealne i pojęcia etyczne, poczucie honoru i godności osobistej, panowanie nad namiętnościami, oraz poczucie estetyczne, obok pewnego znieczulenia moralnego słabnie wola, inteligencja, powstaje wstręt do pracy, zobojętnienie, skłonność do wzburzeń nerwowych i wielka drażliwość; rozwija się samolubstwo, upór, bezwzględność, gwałtowność, okrucieństwo i cynizm, niekiedy zaś depressja ogólna, pośpność i niechęć do życia. Na tle alkoholizmu rozwija się często rozpusta, powstaje prostytucja... Jest rzeczą stwierdzoną, że znaczna część przestępstw i zbrodni w ścisłym jest związku z nadużywaniem trunków wysokowych.*

²⁾ Philo, *De ebrietate*, ed. Mang. I p. 360.

madere idem significat, causam et quasi medicamentum insipientiae, ruditatem inflammari, accendi, ardereque, quae non facile restincta, totam animam in perpetuum comburat et absumat incendio, ideo merito sequitur ultio, purgans mentem ab omnibus improbis moribus“.

Ebrius seipsum „enormiter laedit per temulentiam“¹⁾.

Sacerdotes fungentes in templo abstinent a vino secundum Philonem „quattuor istud de causis maxime necessariis: scilicet, ut effugiant pigritiam, oblivionem, somnum et amentiam. Merum enim laxatis corporis nervis, membra facit minus agilia, ebrios in torpedinem et somnum velint nolint pertrahit, animi quoque intentionem remittens, fit ei causa oblivionis ac desipientiae.

... Itaque in universum usus vini existimandus est rebus quibuscunque in vita infestissimus, siquidem gravat animam, sensus hebetat, corpusque gravissime onerat. Nihil enim sinit in nobis liberum et solutum, sed quidquid attingit praepedit. At cum religioni sacrisque vacatur, tanto est noxa gravior, siquidem maiori reatu peccatur in Deum quam in hominem“²⁾.

Est enim vinum insipientiae potio, opipera autem obsonia irritant concupiscentiam, belluam insaturabilem“³⁾.

Alio in loco appellat Philo vitem „plantam insipientiae et delirationis“,... „quam contra nos ipsos imprudentes excolimus, cuius fructum comedimus et bibimus in utramque alimenti speciem componentes, unde forsitan non dimidiam noxam, sed illam plenam et integram et perfectam consequimur“⁴⁾.

Describens convivia ebriorum, ait: „Isti enim, ubi se mero expleverunt, ac si non vinum bibissent, sed perturbans aliquod et insanum et si quid gravius, ad depellendam penitus vim mentis naturalem, offensant et canum ferocium more in rabiem vertuntur; moxque coorti se invicem morsibus appetunt, abrodendo nasos, auriculas, digitos, ceterasque partes corporis; ita ut fabulam de Cyclope Ulixique sociis veram ostendunt isti: frusta, ut verbis poëtae utar, mandentes humanarum carniū. et forsitan crudelius quam ille ipse Cyclops.

1) Philo, De ebrietate, ed. Mang. I p. 360 seq.

2) Philo, De monarchia II, ed. Mang. II p. 227 seq.

3) Philo, De vita contemplativa, ed. Mang. II p. 483.

4) Quod a Deo mittantur somnia l. c. I p. 680.

Nam ille inimicos ratus tractavit hostiliter, isti vero familiares et amicos, interdum etiam cognatos, inter sales mensaque communem, in media pace hostilia perpetrantes...

Quae enim athletae in Olympiis... cum arte peragunt, eadem isti prave imitantur in conviviis adulterini athletarum simii, noctu in tenebris ebrii insultantes imprudenter et inscienter, in ignominiam atque contumeliam et noxam gravem eorum, qui huiusmodi perferunt, quod si nemo tanquam praeses in medium progressus dirimat, maiore licentia conflictantur, necem inferentes simul et excipientes. Non minus enim laeduntur quam laedunt, quae quidem non sentiunt ut mentis impotes; qui vinum, non (sicut inquit Comicus) in malum proximorum solummodo bibunt, sed et in proprium bibere sustinent. Itaque, qui modo ad convivium venerant amici et integri, paulo post exeunt inimici et corporibus mutilati.

Atque hi quidem egent advocatis et iudicibus, illi chirurgis et medicis atque ope, quam ferunt illi. Alii vero caeteris convivis moderatiores visi, quasi pro mero bibissent succum mandragorae, redundantes superfluunt, laevo cubito protenso, et obliquata cervice ructantes inter pocula, stertunt altum, nihil videntes audientesque interim: ac si unicum sensum retinissent, et eum quidem maxime ferinum, gustum. Novi quosdam, qui vino madentes, priusquam penitus demergantur, iam tum in crastinum convivio prospiciunt de symbolorum largitione, rati in parte hilaritatis praesentis esse spem ebrietatis futurae.

Hac ratione sine domo et lare perpetuo degunt, infensi parentibus, uxoribus atque liberis, patriae quoque inimici et sibi ipsis denique, nam vita luxu diffluens malum affert omnibus¹⁾.

1) Philo, De vita contemplativa, ed. Mang. II, 477 seq. Cfr. Dr. A. Baer. Der Alkoholismus, seine Verbreitung und seine Wirkung auf den individuellen und socialen Organismus sowie die Mittel, ihn zu bekämpfen. Berlin 1878. S. 137: „Die tägliche Erfahrung lehrt, dass Leute, die dem Trunke sich überlassen, früher oder später der Verarmung anheimfallen. Der Brantwein führt, das ist keine Frage, der Armuth immer von Neuem zahlreiche Opfer zu, er ist das bedeutsamste Erhaltungsmittel des Pauperismus und zugleich dessen Vermehrer und Förderer“.—Idem in Opusculo, Die Trunksucht, S. 22: „Durch die Unmäßigkeit wird auch das Nationalvermögen erheblich geschädigt, weil die in dem Alkohol auf-

Tristitia affectus est philosophus Alexandrinus, aspiciens suos ebrietati summo gradu deditos fuisse, item exquisitissimo modo in bibendo deliciis affluxisse. Hunc modum bibendi appellat Philo novum, omnino contrarium „prisco et antiquo“. Novus erat non solum quoad artem ludendi, sed etiam quoad quantitatem bibendi,

„Nunc enim, scribit philosophus ille, usque ad animi corporisque languorem potant absque respiratione gaudentes et ultro pincernas urgentes, indignantesque illis cessantibus, dum caldam, quam vocant, frigefaciunt; et pravam Gymnicorum certaminum imitationem et bibendi certamen convivis suis repraesentant: in quo egregie inter se ipsos conflictantur, aurículas, nares, manuum extremos digitos et alias quascunque partes corporis sibi praerodentes invicem. Haec sunt, ut videmus, huius novae, quae nunc introducta viget, hilaritatis praemia, priscae autem illi et antiquae contraria“¹⁾.

„Videmus certe istos, qui quotidie descendunt in certamen temulentiae et hoc agunt solum, ut vini plurimum in ventrem ingerant“²⁾.

Inter malos effectus abusus liquorum inebriantium adnumeratur etiam hic, qui insatiabilitas dicitur. Alcoholon insatiabile est. Quo plus sumitur, eo magis desideratur. In hac eius proprietate consistit maximum periculum consumentibus.

„Nam suapte natura. ait Philo, genus humanum est ad vinum proclive, quo vix unquam saturatur, siquidem somno, cibo, coitu, similibusque rebus nemo non expletur, mero autem non item, praesertim, qui exercent hoc studium.

Bibendo enim sitiunt, incipientes a minoribus cyathis: procedente vero potatione jubent pincernas in maiores infundere calices; postquam inebriati incaluerunt, jam parum sui compotes, infundibula, crateras, amystides integras exhaurientes et

gehäuften Werthe an Kapital und Arbeit durch den Consum sich durchaus nicht nutzbar wieder erzeugen, sondern vielmehr nur schwere Schädigungen hinterlassen, eine Unzahl von Kranken, Bettlern, Verbrechern, Wittwen und Waisen schaffen, die dem Staate und der Gemeinde zur Last fallen. Noch niemals ist ein Land, ein Distrikt durch reichliche Produktion und Consumption von Spiritus wohlhabend geworden“.

1) Philo, De plantatione Noe, ed. Mang. I p. 353.

2) Philo, De ebrietate, ed. Mang. I p.360.

merum ingurgitantes, donec vel profundus somnus occupet jam minus sui compotes, vel ex molis repletionem nimiam, quod infusum est, regurgitent. Et tamen sic quoque insatiabilis appetitus, tanquam famelicus, furere non desinit¹⁾.

Haec ergo proprietas vini perducit hominem gradatim ad assiduitatem bibendi denique autem producit in eo delirium et insaniam. Sententia haec Philonis consonat accurate cum hodierna scientia medica²⁾.

„Ebriosi, teste philosopho nostro, nunquam vino satiabiles... volentes non coacti magnam meri vim ingerunt, ut sua sponte sobrietate profligata ex anima, sibi consciscant delirium“. Hi enim sunt, qui „ultra sibi accersunt insaniam“.

„Proinde, ait Philo, tu ora Deum, ne unquam hortator fias

1) Philo, De his verbis, Resipuit Noe I l. c. p. 392 seq.

2) Secundum „Casper“ (Beiträge zur medizinischen Statistik und Staatsarzneikunde 1825 I. B. S. 61) in Irlandia apud $\frac{1}{3}$, Berolini autem fere apud $\frac{1}{3}$ dementium causa istius tristissimi morbi alcoholon fuit. Secundum Kraft-Ebing numerus dementium in hospitaliis fluctuat inter $\frac{1}{3}$ et $\frac{1}{3}$ omnium personarum, quae in hospitaliis curantur. (Dr. Ebing-Kraft K. K. Hofrath und ord. Prof. der Psychiatrie und der Nervenkrankheiten an der Universität in Wien. V Aufl. Stuttgart 1893. S. 206).

Flemming, Über Geistesstörung und Geisteskranke. Sammlung wissenschaftlicher Vorträge. Von Dr. Virchow und v. Holtzendorff 1872 S. 10. „Keines von allen jenen nützlichen Geschenken, die wir der Natur abgewonnen haben, ist durch den Missbrauch dem menschlichen Geschlecht verderblicher gewesen, als der Alkohol. Ist doch der Rausch nichts anders als eine vorübergehende Geistesstörung. Je häufiger sich seine Schädigung wiederholt, desto grösser, desto dauernder wird sie... Möge sie auch nicht Geisteskrankheit herbeiführen, so erzeugt sie doch eine Anlage zu dieser, wie zu vielen anderen Krankheiten, die nur noch des gelegentlichen, äusseren Austosses bedarf, um sich zu entfalten.

Сfr. Проф. П. И. Ковалевский. Пьянство его причины и лечение № 107: ... употребление алкоголя очень ограниченное, но настойчивое, постоянное и продолжительное может быть очень губительным как для самого пьющего, так и для его потомства. Въ началѣ это не будетъ болѣзнь, но за то въ послѣдствіи нервная система подъ влияніемъ этого малаго, но настойчиво вносимаго алкоголя, настолько ослабляетъ нервную систему, настолько ее дѣлаетъ истощенною и неустойчивою предъ искушеніемъ, настолько предрасполагаетъ организмъ къ заболѣванію,—что достаточно уже иногда самой ничтожной случайной вызывающей причины, чтобы превратить пьянство-порокъ въ пьянство-болѣзнь.

ad pocula, hoc est, ne unquam sponte praecedas in via ferente ad ruditatem et insipientiam“¹⁾).

Qui additus est virtuti „merum et omne venenum insaniam afferens, nunquam ultro sibi admovebit“²⁾).

„Qui vino ebrii sunt, ne gustant quidem prudentiam, inedia et famem eius sentientes continuam“³⁾).

„Ebrietas non solum delirationem significat, natam ex ineruditione, sed et in totum sensus privationem, quam in corpore nimium vinum producit, in anima vero ignorantia eorum, quae merito sciri deberent“⁴⁾).

Quamvis enim philosophus noster vehementissime coarguit ebrietatem et deterret ebrios ab hoc vitio, tamen non damnat omnino usum vini. Monet solummodo ab abusu eius.

„Cavendum igitur, ait, ne unquam tantam meri vim ingeramus, ut sensus officium non faciant“⁵⁾).

Usque adhuc habuimus apud Philonem methodum negativam. Videns permulta mala ex ebrietate provenientia, monet contemporaneos suos, indicans eis variis in modis malitiam et improbitatem huius vitii.

Non deest tamen in scriptis eius methodus positiva, quamvis rarius ea utitur philosophus Alexandrinus.

Ostendit ergo pulchritudinem contrariae huic vitio virtuti una cum omnibus bonis effectibus eius.

„Sobrietas, ait, non solum animabus, verum etiam corporibus, omnium confessione utilissima est.

Nam et infirmitates arcet e nimia repletionem nasci solitas, et sensus mirifice acuit, nec sinit corpora plus justo gravata corruere; sed attolit ea simul et sublevat, revocans ad officia propria, omnibus eorum membris agilitatem indens. In summa quantorum malorum autor est ebrietas, tantorum e diverso bonorum sobrietas.

Ergo quandoquidem etiam corporibus, quibus peculiariter vini potus proprius est, utilissima sobrietas, nonne multo magis animabus, a quibus omne corruptibile alimentum alienum est?

1) Philo, De ebrietate ed. Mang. I p. 376.

2) De ebrietate l. c. p. 377.

3) De ebrietate l. c. p. 380.

4) De ebrietate l. c. p. 381.

5) De ebrietate l. c. p. 382.

Quid enim apud homines sobria mente praestantius est? quae gloria? quae divitiae? quod robur? quae potentia? denique quid aliud ex omnibus, quae praetio habentur? adsit modo animae oculus, qui totus per omnia valeat aperiri, nulla sui parte suffusus humoribus aut clausus. Tunc enim accuratissime cernens, ipsamque prudentiam et sapientiam intuens, occurret simulacris intelligibilibus, quorum spectaculum demulcens, animum non sinet posthac flecti ad quidquam sensibile. Et quid mirum, si animae sobriae cernentique acutissime nulla creatura potest aequari honore? Siquidem corporei quoque oculi, et lux ista sensibilis apud nos omnes habetur in honore maximo?

... Quanto igitur anima praestantior est corpore, tanto mens praestat oculis, quae, si illaesa sit et expers noxae, a nullis iniuriis vel affectibus ex ebrietate provenientius oppressa, somnum quidem ablegabit causam oblivionis officiorum atque pigritiae, vigiliam autem complexa, cernet acute, quidquid spectatu dignum fuerit, excitata a memoriae suggestionibus et occupata actionibus tali cognitioni congruentibus.

Talis est constitutio sobrii hominis¹⁾.

Persuasiones ergo Philonis in nostra quaestione fundatae sunt in Veteri Testamento et in philosophia neoplatonica. Quoad autem valorem eorum tam rationabiles sunt et tam ex omni parte illustrant malos effectus ebrietatis, ut usque adhuc in hac materia fere nihil novi, excepto atavismo²⁾, ad illustrandam hanc quaestionem inventum sit.

¹⁾ Philo, De his verbis, Resipuit Noe, l. c. I p. 890 seq.

²⁾ Dr. Baer, Die Trunksucht in ihrer Bedeutung für die Gesundheit und die Gesundheitspflege, Berlin 1881. S. 21. Kinder von Trinkern sind, wie die Beobachtung festgestellt hat, schwach und kränklich, sie sterben schon in einem frühen Alter und haben eine ausgesprochene Disposition zu schweren Erkrankungen des Nervensystems, zu Krämpfen, zu Epilepsie, zur Idiotie, zur Geistesstörung, sie sollen selbst eine krankhafte Neigung zur Trunksucht von den Eltern ererben.

Cfr. Prof. Dr. Klecki, Alkoholizm i antyalkoholizm, str. 26: „Doniosłość klęski, jaką stanowi pijaństwo, w wysokim stopniu potęguje jeszcze ta okoliczność, że nałóg mści się nietylko na tych, którzy mu się oddają, ale i na ich potomstwie, upośledzając je pod względem fizycznym, umysłowym i moralnym. Str. 27: Obciążenie dziedziczne potomstwa pijaków występuje najczęściej już w najbliższym pokoleniu, niekiedy zaś do-

7. TESTAMENTA XII PATRIARCHARUM DE USU VINI, DE
MALIS EFFECTIBUS VINI, DE ABBREVIATIONE VITAE
OB USUM VINI.

Item e scripto contemporali Salvatore Nostro „Testamenta XII Patriarcharum“ concludendum est, ebrietatem tunc temporis vigiisse. Scriptum enim hoc saepenumero monet lectores, ut caveant ab ebrietate, quia pessimos effectus tam in corpore quam in anima producit.

Ignotus auctor huius scripti, moralem finem prae oculis habens, respicit item in morales effectus abusus vini. Monita autem et vituperationes suas ponit in os Judae, quia ille hocce sub respectu maxime peccavit.

Patriarcha ergo Judas ex propria tristi experientia dicit, ebrietatem fontem esse luxuriae et omnis turpitudinis.

Judas ergo confitetur peccata sua, ut malitia et turpitudine eorum filios Israel a lapsu absterreat. Dicit enim: „Vinum oculos meos depravavit et libido cor meum obcoecavit“¹⁾.

Hanc publicam confessionem sequuntur monita ipsius patriarchae ad liberos suos prolata, ne ipsi in malum pessimum cadant.

piero w pokoleniu następnem, jako obciążenie atawistyczne.. Str. 29: U potomstwa alkoholików szczególnie często występuje w wieku dziecięcym idiotyzm i epilepsya... Str. 30: Odporność dzieci pijaków na choroby zakaźne jest zmniejszona, a wyzdrowienie z nich utrudnione... Str. 31: Dzieci, pochodzące z rodzin pijackich, prócz zbożeń fizycznych i umysłowych, okazują często zбочenie zmysłu moralnego; już we wczesnej młodości okazują one złe instynkty, egoizm, skłonność do kłamstwa, okrucieństwo, mściwość, później lenistwo, nieśmiałość charakteru, lekkomyślność, skłonność do zbrodni, zwyrodnienie instynktów płciowych“.

1) Test. XII Patr. IV, 13.

Monet igitur Judas liberos suos: „Nunc ergo, liberi mei, nolite inebriari vino, quia vinum a veritate rationem avertit, irrascibiles concupiscentias movet et oculos in perturbationem ducit. Quia spiritus fornicationis vinum quasi famulum ad libidines sensuales habet, quia ambo expilant vim hominis. Si aliquis vinum bibit usque ad ebrietatem, tunc ope turpium cogitationum sensus ad fornicationem excitat et corpus ad coitum inflamat, et si obiectum concupiscentiae adest, tunc peccatum committit et nihil se pudet¹⁾. Eiusmodi vinum est, liberi mei, quia ebrius nemini pudet... Propterea, liberi mei, necesse est ei, qui vinum bibit, prudentia. Et haec est prudentia in bibendo vino, quia potest bibere quamdiu verecundiam habet. Quando autem finem hunc transgreditur, tunc excitat rationem et praeparat spiritum erroris. Hic autem efficit, ebrium turpia colloquia ducere, impie agere, nullo pudore affici, sed etiam dedecore se iactare et putare ea pulchra esse“...²⁾.

Custodite igitur, liberi mei, finem vini. Inveniuntur enim in eo quattuor spiritus mali: concupiscentiae, libidinis sensualis, immoderantiae et turpis lucri. Si bibetis vinum in laetitia, repleti timore Dei et verecundia, tunc vivetis. Si autem sine verecundia bibitis et timor Dei aufugit, tunc ebrietas oritur et insuper impudicitia venit. Si enim etiam totaliter non inebriati eritis, ut peccetis verbis audaciae, pugnae et calumniae et transgressionis praeceptorum divinorum, tunc praematura morte peribitis. Etiam secreta Dei et hominum vinum alienis revelat... Et vinum causa belli et rebellionis est.³⁾.

Quoad luxuriam concordat hoc scriptum optime opinionibus nostrorum moralistarum. Item quoad abbreviationem vitae propter

¹⁾ Dr. Baer, Der Alkoholismus, S. 336 f. Die Trunksucht ist sowohl eine häufige Ursache zur Prostitution als auch die Folge... Ein Viertel der Prostituirten hat nah Mr. Logan's Aussage früher in Gast und Schankhäusern gedient und ist dort verführt worden. Eine noch grössere mittelbare Ursache für die Prostitution ist die Trunksucht der Eltern, die die Erziehung der Kinder vernachlässigen, jede Aufsicht über sie aufgeben, und für das Wohlergehen derselben abgestumpft und gleichgiltig werden.

²⁾ Test. XII Patr. IV, 14.

³⁾ Test. XII Patr. IV, 16.

usum vini concordat cum nostra scientia et experientia medica ¹⁾).

Hac ultima testante, alcoholon etiam in mediocri portione sed stabiliter adhibitum vitam abbreviat.

8. JOSEPHUS FLAVIUS DE POTENTIA VINI.

Josephus Flavius obiter tantum narrat de effectibus vini. Apud eum praedicatur vinum, qua omnium rerum violentissimum et potentissimum, nam „quorumvis potantium mentem subvertit et vel regis animum sic afficit, ut non secus quam puer aliquis parentibus orbus curationis egeat; servum quoque suae conditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat et pauperi addit animos divitis. Mutat enim et regenerat animas, quas subingreditur. Nam et calamitosorum extinguit tristitiam et aere alieno atque usuris oppressos facit aliquantisper videri sibi omnium ditissimos, ut obliti sui nihil sonent humile, sed talenta crepent et alia fortunatorum verba magnifica. Praeterea tam ducum quam regum illis sensum ac metum eximit et omnem amicorum et familiarium memoriam. Armat enim homines vel adversus carissimos eosque facit videri alienissimos. Cumque edormito temeto per noctem sobrii fuerint redditi, surgunt omnino inscii, quae eis per ebrietatem parata sunt“ ²⁾).

¹⁾ Cfr. Dr. A. Baer, Der Alcoholismus, S. 281 f. „Die Trunksucht führt eine Menge von Ursachen und Bedingungen herbei, die die Sterblichkeitszahl der Trinker zu einer ganz abnormen Höhe steigert. Die Sterblichkeit, die die Trunksucht verursacht, ist nur zum Theil mess- und schätzbar. Alle acuten, entzündlichen und zymotischen Krankheiten verlaufen bei den Trinkern ungünstiger als bei den Nichttrinkern; hier erhöht der Alcoholismus die Sterblichkeit und doch kann der Antheil der Trunksucht an dieser Mortalität numerisch nicht bezeichnet werden“.

²⁾ Antiquit. XI, 3.

9. APOCALIPSIS BARUCHI GRAECA DE MALEDICTA
ORIGINE VINI ET DE VINO QUA FONTE OMNIUM
MALORUM.

In Apocalipsi Baruchi graeca revelat Barucho angelus: „vitis est ista arbor, quae Adamum pervertit, plantavit eam angelus Samael, Dominus autem Deus huius rei causa iratus est et maledixit ei et plantae ab eo plantatae, propterea etiam Adamo non permisit eam tangere, et ideo pervertit eum diabolus ex invidia ope vitis. Tunc ergo Baruch dixit: Quia autem vitis tam magnum malum provocavit et a Deo maledictioni subiecta et occisionis primi hominis causa est, quomodo fieri potest, ut usque adhuc etiam tantopere in usu sit?“ Respondens angelus, narrat Barucho de eradicatione vitis a diluvio, de plantatione iterum a Noe et monet, ne homines inebriantur. „Quomodo Adam illius plantae gratia damnatus et divinae magnificentiae privatus est, simili etiam modo hodierni homines, si vinum ex ea paratum immoderate bibunt, peiori modo quam Adam praevaricant et longe discedunt ab altitudine Dei, seipsos autem aeterno igni tradunt. Quia nihil boni ab eo procedit. Quia illi, qui istud usque ad abundantiam bibunt, omnia sequentia faciunt: non habet misericordiam frater erga fratrem suum, neque etiam pater erga filium suum, neque etiam liberi erga suos parentes, insuper omnia mala veniunt propter potationem vini, sicuti: nex, adulterium, fornicatio, periurium, furtum et similia. Immo nihil omnino boni propter id venit“¹⁾.

1) Apocal. Baruchi gr. IV.

10. TALMUD DE VINO EIUSQUE USU. VINUM EST
DONUM DEI, SYMBOLUM ET NECESSITAS VINI IN NUPTIIS.
GENERA VINI, VINUM QUA MEDICAMENTUM, QUA SIGNUM
BENEDICTIONIS DIVINAE. DE ACTIONIBUS EBRII, DE
MENSURA BIBENDI. VINUM PRODIT ARCANA, DUCIT AD
PECCATUM.

In Talmude invenimus plurimas sententias de vino et de eius usu. Sicuti in Veteri Testamento ita etiam in Talmude habetur vinum quasi donum Dei. Cum autem Vetus Test. quoad vinum sicut etiam quoad omnia alia obiecta agnoscit ius proprietatis possessoris, tunc Talmud quoad vinum hocce sub respectu dicit: „Vinum procedit a Domino, sed cauponi tribuitur praemium“ (quasi gratia ab hospitibus)¹⁾.

Quasi donum Dei tam speciali modo dictum, speciali item modo aestimatur.

In tractatu Pesachim 109a legimus: „sine vino, nullum gaudium“, „vinum et oleum defluens in nuptiis est symbolum benedictionis divinae sponsis“. — In conviviis nuptialibus bibebant omnes vinum. Quisque etiam venerabilis „rabbi“ studebat omni possibili modo sponso exhilarare. In tractatu Berakoth fol. 6b legimus: qui manducat e coena sponsi et non exhilarat eum, iste agit contra quinque voces, quia scriptum est, vox gaudii et vox laetitiae, vox sponsi et vox sponsae, vox dicentium: confitemini Domino exercituum²⁾.

Qui autem exhilarat eum, accipiet praemium Legis. Habemus etiam exempla, quod viri in maioribus dignitatibus positi saltabant cum fasciculo myrti coram sponsa³⁾.

Ad excitandum se autem bibebant vinum et penuria eius facile sentiebatur.

1) Baba kama 92b.

2) Jer. 31, 11.

3) Kethuboth 17a.

Propterea Salvator noster in convivio nuptiali Canae miraculoso modo vinum praebuit.

R. Akiba in convivio nuptiali sui filii ad unumquodque poculum repetebat: vita et vinum in os magistrorum, vita et vinum in os doctorum, vita et vinum in os discipulorum¹⁾.

Nota erant varia genera vini: Vinum phrigicum²⁾, vinum medicum (Medorum)³⁾, vinum italicum⁴⁾, in summa 60 genera vini erant.

„R. Hisda dixit: 60 genera vini sunt, optimum est rubrum aromaticum, pessimum autem eorum album mustum“⁵⁾.

In dignoscenda firmitate vini erat regula: „Vinum, quod in mixtione non potest sustinere triplo tantum aquae, non est vinum validum“⁶⁾.

Vinum leve mustum habebatur qua nocivum. „Mar Ugaba dixit, quis album mustum bibit, incidet in phtisin“⁷⁾.

Altera ex parte vinum grave erat in usu qua medicina praesertim contra febrim⁸⁾.

Praedicatur item vinum quasi medicamentum unicum, generale et salutare. „Seniores Judaeorum dicunt: summo loco inter omnia medicamenta sto ego vinum. In regionibus, ubi vinum deest, medicina petitur“⁹⁾.

Immo vinum vivificat et salubritas eius, fere miraculosa est!

„R. Samuel dixit: qui accepit ictum hasta persica (veneno infecta), non vivit amplius, sed semper danda ei est caro pinguis in pruinis assa et vinum purum, tunc possibile est, quod adhuc breve tempus vivet, ut domum suam ordinare possit“¹⁰⁾.

Vinum usurpabatur etiam qua medicamentum ad excita-

1) Sabbath 67b.

2) Sabbath 147b.

3) Pesachim 42a-b. Secundum Majmonidem liquor Medorum continebat dissolutas buccelas panis.

4) Erubin 64b.

5) Gittin 70.

6) Sabbath 77a; Baba bathra 96b.

7) Gittin 70a.

8) Gittin 70a.

9) Baba bathra 58a—58b.

10) Gittin 70a.

tionem appetitus. „Vinum excitat appetitum“, propterea „Rabba solebat primis vesperis Paschatis vinum bibere, ut appetitum acciperet et vesperis saporem „maççah sentiret“¹⁾.

„R. Hanina dixit: vinum creatum est solummodo in consolationem tristium et in sacietatem sceleratorum... R. Hanina ben Papa dixit: ille, in cuius domo non funditur vinum quasi aqua, nondum accepit benedictionem“²⁾.

„Raba dixit: vinum et unguentum hilarem me faciunt“³⁾. Quoad actiones ebrii sequentia praecepta obligabant: „Emptio et venditio ab ebrio facta valida est; si commisit peccatum, propter quod irrogata est poena mortis, tunc condemnabitur; propter quod flagellatio, tunc flagellabitur. Hic est regula: ille sub omni respectu quasi sobrius habetur, solummodo liber est ab oratione.

...R. Hanina dixit: Hoc autem fit solummodo tunc, quando non pervenit ad statum Lot, quando autem assecutus est statum Lot, tunc ab omnibus liber est“⁴⁾.

„R. Hona dixit: semiebrius non potest orationem recitare, si id fecit, oratio eius est valida. Ebrius non potest recitare orationem, si id fecit, tunc oratio eius abominatio est“.

Sequitur quaestio: „quid significat semiebrius et quid significat ebrius?“ Semiebrius, secundum R. Hona, appellatur ille, qui coram rege potest etiam loqui, ebrius autem appellatur ille, qui coram rege non potest amplius loqui⁵⁾.

Aliam sententiam, quoad reddendam rationem ebrii profert r. Jehuda, qui „dixit nomine Samuelis: qui bibit unam quartam log vini non potest aliquid decernere“⁶⁾.

R. Nahman dixit: doctrina ista non est recta, quamdiu non bibi unam quartam log vini, cogitationes meae non sunt clarae“⁷⁾.

In favorem autem illius rabbi fatendum est, quando de

1) Pesahim fol. 107a—108a.

2) Erubin 65a—65b.

3) Joma 76a—76b.

4) Erubin 64b—65a.

5) Erubin 64a—64b.

6) Log est mensura, quae secundum rabbinos sex ova gallinae continet.

7) Erubin 64a—64b.

absurda sua sententia convinctus sit, illum respondisse: „discedo a sententia mea“.

„Rami b. Abba dixit: miliarium itineris aut paululum somnii fugant vinum. R. Nahman dixit nomine Rabba ben Abuha: hoc solummodo tunc, quando aliquis bibit $\frac{1}{4}$ log; quando autem plus quam $\frac{1}{4}$ log, tunc eo magis augetur fatigatio itinere et torpor somnio“.

Speciali discussione in hac materia prolata, offertur resolutio rabbinorum: „Docuimus, $\frac{1}{4}$ log vini inebriare, ebrium nihil decernere posse, docuimus, iter fugare vinum... Aliter cum vino italiano, quod magis inebriat“¹⁾.

11. RIGOROSISSIMA ANTIALCOHOLICA ACTIO EIUSQUE EFFECTUS.

Sicuti in Scriptura Sacra ita etiam in Talmude et in aliis scriptis Judaeorum praeter sententias favorabiles de vino inveniuntur etiam sententiae severae.

„Abba Saul narrat, se invenisse cremata ossa eorum hominum, qui dum viverent, biberent intemperate validum vinum“²⁾.

„R. Hija dixit: qui bibens vinum suas cogitationes retinet, ille possidet proprietatem septuaginta seniorum. (Verbum) „jajin“ (vinum) efficit septuaginta et (verbum) „sod“ (secretum) efficit septuaginta, quando vinum venit, disparet secretum“³⁾.

In Tractatu Nazir legimus: „Vinum est id, quod ad peccatum ducit et propterea docetur, si quis videt feminam suspectam de adulterio in degeneratione sua, ille abstineat se a vino“⁴⁾.

Severissime tamen Philo de vino tractat, qui narrat permultum de effectibus eius mere negativis.

Possibile ergo est, scripta eius promovisse illam actionem antialcoholicam, quam iam invenimus in „Apocalipsi Baruchi graeca“, quae omnia solummodo mala in vino videt et vitem

1) Erubin 64b.

2) Nidda 24.

3) Erubin fol. 65a—65b.

4) Nazir I, Gemara.

repraesentat, qua a malo angelo ad seducendum hominem plantata. Actio haec orta est etiam in prima ecclesia christiana et agitata est a rigorosissima secta Encratistarum, qui vinum eo modo spreverunt, ut in sacrificio Missae loco vini aquam apponerent, propterea Aquarii sunt appellati.

12. RELATIO DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI ET APOSTOLORUM AD USUM VINI.

Ad supra dictum rigorismum nulla invenimus fundamenta in doctrina Salvatoris nostri, qui ipse vinum bibit¹⁾ et penuriam eius in nuptiis Canae Galileae miraculoso modo amovit²⁾, qui in ultima Coena vinum adhibuit, et sub specie panis et vini nobiscum in sempiternum permanere voluit, instituens Sacrificium Missae et Sacratissimum Suum Sacramentum³⁾.

Jam primis temporibus offerebatur vinum Deo in sacrificiis „Melchisedech, rex Salem, protulit panem et vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi“⁴⁾.

In sacrificiis filiorum Israel in tentorio et in templo offerebatur etiam vinum. In festo paschali usus vini erat obligatorius.

„Unusquisque etiam pauperrimus Judaeorum debet primis vesperis Paschae ad minimum quattuor pocula vini bibere. Pauper accipit pecuniam e collecta pro pauperibus“⁵⁾.

Item usque adhuc in ritu sabbatico obligantur Judaei vino uti.

1) Matth. 11, 18 seq. Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens, et dicunt: daemionium habet. Venit Filius hominis, manducans et bibens, et dicunt: ecce homo vorax et potator vini, publicanorum et peccatorum amicus. Cfr. Luc. 7, 33.— Matth. 26, 29: Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. Cfr. Marc. 14, 25; Luc. 22, 18.

2) Joann. 2, 1 seqq.; 4, 46.

3) Matth. 26, 27. Et accipiens calicem gratias egit et dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Cfr. Marc. 14, 23; Luc. 22, 20.

4) Gen. 14, 18.

5) Pesachim X.

Est ergo vinum per usum eius in sacrificiis et actionibus religiosis quodam modo sacratum. Honoratum est etiam a Salvatore nostro, qui insuper sublimissimas Suas ideas de „regno coelorum“, de mercede in novissimo iudicio, de doctrina Sua, de relatione ad Patrem Suum Coelestem, de unione fidelium in pulcherrimis parabolis de vinea, vite et vino designavit¹⁾.

Monet tamen Salvator noster, ne abutamur liquoribus inebriantibus: „Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate et curis huius vitae et superveniat in vos repentina dies illa“²⁾.

Item in parabola de dispensatore infideli supra familiam constituto indicat tristes eventus ebrietatis. „Οἰκονόμος“ dispensator ille coepit „percutere servos et ancillas et edere et bibere et inebriari“ et propterea dominus illius divisit eum et partem eius posuit cum infidelibus... et hypocritis, et ibi erit fletus et stridor dentium³⁾.

Item S. Paulus praecipit moderantiam in usu vini. Timotheo scribit: „Noli adhuc aqua bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates“⁴⁾.

¹⁾ Matth. 20, 1 seqq. Simile est regnum coelorum homini paterfamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam... Matth. 21, 28 seq. Homo quidam habebat duos filios, et accedens ad primum dixit: filii, vade hodie operare in vinea mea...

Matth. 21, 33 seqq. Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam et sepem circumdedit ei et fodit in ea torcular et aedificavit turrinam et locavit eam agricolis et peregre profectus est... Cfr. Marc. 12, 1 seqq. Luc. 20, 9 seqq.;— Luc. 13, 6 seqq. Arborem ficu habebat quidam in vinea sua et venit quaerens fructum in illa et non invenit...

Marc. 2, 22. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres, alioquin dirumpet vinum utres et vinum effundetur et utres peribunt, sed vinum novum in utres novos mitti debet. Cfr. Matth. 19, 17; Luc. 5, 37 seq. Joann. 15, 1 seq. Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum et omnem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. ...Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites, qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum.

Matth. 7, 16. A fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?

²⁾ Luc. 21, 34.

³⁾ Luc. XII, 45; Matth. XXIV, 45 seq.

⁴⁾ I Tim. V, 23.

Monet tamen prae intemperantia.

Praesertim oportet, ut episcopus non sit vinolentus¹⁾,
item diaconi non multo vino dediti²⁾.

Mulieres similiter debent esse sobriae³⁾.

Tito scribit, ut propaget temperantiam: „senes, ut sobrii
sint... anus similiter... non multo vino servientes“⁴⁾.

Ephesios admonet: „Nolite inebriari vino, in quo luxuria
est“⁵⁾.

Corinthiis scribit, ut cum ebriosis nec cibum sumant⁶⁾,
ebriosi enim, sicut et alii sceleratores, regnum Dei non possi-
debunt⁷⁾.

Sanctus Petrus praecipit generaliter sobrietatem: „Sobrii
estote et vigilate“⁸⁾.

Ergo nullibi in Scriptura Sacra invenitur praeceptum ge-
nerale totalis abstinentioniae, commendatur solummodo modera-
tus usus vini, laudatur et praecipitur sobrietas, damnatur au-
tem ebrietas.

-
- 1) I Tim. III, 3.
 - 2) I Tim. III, 8.
 - 3) I Tim. III, 11.
 - 4) Tim. II, 2 seq.
 - 5) Eph. V, 18.
 - 6) I Cor. V, 11.
 - 7) I Cor. VI, 10.
 - 8) I Petr. V, 8.

13. DE ABSTINENTIA IN BIBLIA ET IN PRAXI APUD JUDAEOS.

Nota sunt quidem in Veteri Testamento praecepta totalis abstinentiae a vino, sed haec sunt rara. Abstinebant se ab usu vini: sacerdotes fungentes in templo tempore functionis¹⁾, nasaraei abstinebant omni tempore separationis suae non solum a vino, sed etiam ab omni potu et esca parata ex uva²⁾.

Praecipitur etiam abstinentia a vino et sicera matri pariturae nasaraeum Samsonem³⁾.

Praeter hanc abstinentiam obligatoriam, a lege divina praescriptam, invenimus etiam in Veteri Testamento abstinentiam traditione introductam.

Nempe apud Jeremiam laudantur Rechabitae oboedientes praeceptis patris eorum Jonadab mandantis eis, ne vinum bibant.

„Non bibemus vinum, dicunt Jeremiae Rechabitae, quia Jonadab, filius Rechab, pater noster, praecepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos et filii vestri usque in sempiternum“⁴⁾.

Praecipuum hoc praeceptum datum est filiis Rechab, ut vitam in deserto agere possent et nullo vinculo nullisque deliciis civilisationis ligarentur, neque molli vita allicerentur, et, ut possent longam vitam assequi.

1) Levit. 10, 9. Vinum et omne, quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini. Cfr. Ezech. 44, 21.

2) Num. 6, 3 seq. A vino et omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino et ex qualibet alia potione et quidquid de uva exprimitur, non bibent, uvas recentes siccasque, non comedent; Amos 2, 12.

3) Judic. XIII, 4, 7, 14. Cave ergo, ne bibas vinum et siceram... et quidquid ex vinea nascitur.

4) Jerem. 35, 2—6.

Hoc patet ex tenore istius praecepti: „et domum non aedificabitis, et sementem non seretis, et vineas non plantabitis, nec habebitis, sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, ut vivatis diebus multis super faciem terrae, in qua peregrinamini“¹⁾.

Praeceptum hoc servabant Rechabatae strictissime, sicut ipsi dicunt: „Obedivimus ergo voci Jonadab, filii Rechab, patris nostri, in omnibus, quae praecepit nobis, ita ut non biberemus vinum cunctis diebus nostris nos et mulieres nostrae, filii et filiae nostrae“²⁾.

Praeter hos casus in Biblia notos non inveniuntur hic neque alia praecepta, neque alia exempla abstinentiae a vino.

Solummodo Philo narrat de Therapeutis, qui non utebantur vino.

„Vinum per illos dies non praebetur, sed aqua limpidissima, caeteris frigida, calida vero non delicatis sed senioribus... Sicut enim sacerdotibus sobrie sacris operari, sic his vitam degere ratio recta praecipit“³⁾.

Hi sunt omnes casus, e quibus abstinentia apud Judaeos innotescit. Clarum est, ipsam Legem Mosaicam non fuisse severam quoad usum vini. „Saepe enim Moses in suis legibus, ait Philo, vini et producentis id plantae vitis meminit.

Eiusque potum aliis permittit, aliis nequam, imo eisdem aliquando concedit vini usum, contra aliquando non. Hi sunt,

¹⁾ At Prof. Dr. Erich Harnack in dissertatione sua „Die Bibel und die alkoholischen Getränke, Berlin 1894. S. 10 f. dicit: Bei diesem durch eigenthümliche Anschauungen ausgezeichneten Wüstenstamme geschah jedoch die Weinenthaltung nicht des Weines wegen, sondern weil sie im Wein ein Eigenthum des Gottes des Fruchtlandes erblickten, von dessen Erzeugnissen sie sich überhaupt enthielten, wie sie auch keine festen Häuser bauten. — Libera haec assertio caret etiam propterea fundamento, quia Rechabatae nullo modo idololatrae erant. Jeremias enim introduxit eos „in domum Domini, ad gazophylacium filiorum Hanan“ (35, 4), quod „non-Judaeis“ sub poena mortis prohibebatur. Insuper obediens Rechabatae remunerati sunt, quia Jeremias anuntiat eis: „haec dicit Dominus: Non deficiet vir de stirpe Jonadab, filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus“. Jer. 35, 19.—Remuneratio haec et hic modus dicendi impossibilis esset, si Rechabatae idololatrae fuissent.

²⁾ Jer. 35, 8.

³⁾ Philo, De vita contemplativa, ed. Mang. II p. 483.

qui magnum votum voverunt, quibus vini usus prorsus interdicitur, sicut et sacerdotibus dum sacra tractant. Qui autem vino utuntur, innumeri sunt, et in his plerique ob virtutem ab eo laudati“ 1). . .

UTRUM ABSTINENTIA AN TEMPERANTIA ?

E dictis concludere licet, ebrietatem apud Judaeos tempore prophetarum altas radices egisse, malum altioribus radicibus defixum etiam temporibus Salvatoris nostri duravisse, hoc malum tam a Scriptoribus sacris, quam a prophanis oppugnatum fuisse, quippe qui plane docerent, ebrietatem esse fontem permultorum malorum.

Secundum ergo Bibliam et libros prophanos Judeorum ebrietas nocet non solum animae, sed etiam menti et corpori 2), disrumpit omnes relationes hominis tam familiares, quam sociales, labefactat valetudinem, abbreviat vitam et in discrimen vocat salutem. Nocet igitur singulis, nocet familiis, nocet societati, nocet patriae.

Est ergo ebrietas infensissimus hostis mortalium.

Propterea spectatis his damnis praecipitur vino uti cum timore Dei atque cum prudentia.

Non vinum in se, sed abusus vini malus est et ad malum ducit. Non igitur in vino, sed in concupiscentia nostra malum latet et damnus eius a nobis dependet.

Hac igitur e causa non exigitur in Scriptura Sacra totalis abstinencia a vino, sed solummodo temperantia. Homo, praeditus ratione et libera voluntate, debet rationabiliter uti donis naturae et debet cognoscere, quid sibi proficiat, quidve noceat.

1) De ebrietate ed. Mang. I p. 357.

2) Г. А. Шапиро, Доцентъ: „разнообразныя патологическія измѣненія подтверждаютъ . . . что трудно указать органъ, не подвергающійся измѣненію подъ вліяніемъ хроническаго алкоголизма . . . дурное питаніе, разстройство аппетита обусловливаютъ здѣсь значительную анемію, выражающуюся блѣдностью покрововъ, крайнею слабостію. Пьяницы весьма легко заболѣваютъ скорбутомъ“. Реальная Энциклопедія Медицинскихъ Наукъ т. I. 141.

Notum est illud Philonis: „Ebrietatis plantam arte scientiaeque justus Noe excolit, quam insipientes sine arte ac modo tractant temere“¹⁾.

Recte etiam quoad temperantiam in usu vini dicit Plinius: „neque viribus corporis utilius aliud, neque voluptatibus perniciosius, si modus absit“²⁾.

Sine prudentia utentes vino sibimet ipsis parant maximam noxam aut exitium³⁾. Sed hoc contigit non solum in immoderato usu vini, sed etiam, quamvis in minori gradu, in abusu et aliarum rerum.

Quid igitur prodest homini, si a vino absteineat, cum deditus sit aliis suis cupiditatibus et passionibus? Oportet ergo tam singulos homines, quam societatem ita educare, ut passiones suas et cupiditates reprimant iisque imperare possint et donis divinis rationabiliter utantur.

Hoc ergo praecipitur in Biblia quoad usum vini et aliorum

¹⁾ Philo, De plantatione Noe l. c. I p. 350.

Nat. Hist. XIV, 5 (7).

³⁾ Cfr. Dissertatio medica inauguralis de Spiritu Vini. Publicae ventilationi exposita a Sigismundo Closio. Jenae 1707. p. 27: „Cum omne agens modificetur receptivitate subiecti, in quod agit, neque sub coelo quidquam natum sit amicum nostro corpori, tam efficax medicamentum, quod non inconsulto ac pravo usu in noxam eius atque calamitatem verti possit; palam fit inde, licet spiritus vini egregium sit contra multa morborum genera medici praesidium, non plus tamen, quam par est, ei tribuendum esse, quin intempestivo loco, modo, ac tempore in subsidium vocatum, maiori saepe iure aquam mortis, quam vitae, vocari dignum: ac ea propter incautos et strenuos eiusdem potatores illos monendos. Saevit enim in omnes corporis partes“... p. 28 „mortem non raro inopinam suscitatur spiritus vini“, p. 29. „Tantum abest, ut largiori et improvido usu prosit et vitam prolonget et sanitatem tueatur, ut potius senectutem acceleret et homines ante diem quasi senescant et moriantur“.

Dr. A. Baer, Die Trunksucht in ihrer Bedeutung für die Gesundheit und die Gesundheitspflege. Berlin 1881. S 19. Unter dem Einfluss des Alkohols degenerieren sämtliche Organe des Körpers, verschlechtert sich die Constitution nicht nur des einzelnen Individuums, sondern auch der ganzen Race. Die Trunksucht bringt nicht nur an sich selbst eine grosse Anzahl von Krankheitserscheinungen hervor, sondern macht dadurch, dass sie die Widerstandsfähigkeit des Körpers schwächt, für alle Krankheiten empfänglicher. Trinker werden zu Zeiten von Cholera, Ruhr, gelbem Fieber mehr befallen und hingerafft als Nichttrinker.

donorum naturae. Exigitur ergo firmum solidumque ingenium ab iis, qui vino uti volunt.

In praxi tamen, respectu habito ingentium malorum, quorum fons, experientia testante, alcoholon est¹⁾, item memores, fervidioris spiritus liquores nostrorum temporum multo fortiorem vim inebriantem continere, quam naturale vinum aut sicera antiquorum Judaeorum, denique spetata fragilitate humana et nimis nervosa vita hodiernae societatis, consulerim tam singulis personis, quam nationibus, quibus firmum solidumque ingenium desit, ut omnino a vino et omnibus liquoribus inebriantibus absteineant.

Est enim alcoholon summa infestissimaque calamitas societatis, quod testatur tota antiquitas, nam perducit tum singulos, tum totas familias et nationes in ruinam et perditionem. Insuper abusus eius ulciscitur non solum ipsos potatores, sed etiam progenies ipsorum.

Hac igitur e causa actio antialcoholica, prudenti modo ducta, est maximi saluberrimique momenti. Vitandae sunt solummodo exaggerationes, nam illae magis nocent, quam prosunt.

¹⁾ Cfr. Dr. Baer, Der Alkoholismus, S. 337 — „Eins der am meisten wirksamen Mittel zur Erzeugung und Vermehrung von Verbrechen ist der Alkoholismus, der vielleicht mehr wie die Armuth und die Unwissenheit die verbrecherische Neigung hervorruft und beschönigt. Je weniger sich die Gesellschaft gegen die Zunahme der Trunksucht auflehnt, desto mehr trägt sie selbst dazu bei, die Zahl der Verbrechen und Verbrecher zu vermehren—sie ist ganz unmittelbar an der Steigerung der Criminalität betheiligt oder gar von ihr einen Nutzen zu ziehen trachtet. Die Summe, die der Staatssäckel aus der Branntweinsteuer und dem Schankgewerbe zieht, zahlt er reichlich mit der Unterhaltung der Criminaljustiz, mit den Kosten für die Erhaltung der Gefangenen, der Arbeits- und Irrenhäuser zurück“.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

**INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA**
00-390 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 26-68-63

Recensiones operis eiusdem auctoris:

„Literatura i religia u Żydów za czasów Chrystusa Pana“
Warszawa 1911 (Literae et religio apud Judaeos temporibus
Domini Nostri Jesu Christi): Revue d'histoire ecclésiastique
(Louvain) 1912 a. III. p. 613 scribit:

...Le savant exégète connaît admirablement la littérature de son sujet, comme nous l'attestent les nombreuses notes bibliographiques qu'on trouve à chaque page. Son style se distingue par son coloris et sa richesse. L'auteur réfute à la fois la rationalisme et modernisme: il montre que le christianisme n'est pas le produit de l'évolution naturelle du judaïsme, mais de la révélation de Jésus-Christ. Sur les questions brûlantes il ne s'est jamais écarté des principes et des conclusions de l'exégèse catholique qui trouve en lui un défenseur convaincu et éloquent.

Bessarione (Publicazione periodica di studi orientali. Roma
1912 fasc. 120 p. 227.

...autore di pregiatissime opere di Scrittura Santa, si è reso benemerito della letteratura biblica con la sua eruditissima opera: La letteratura e la religione presso gli Ebrei ai tempi di Gesù Cristo Signor nostro. Il valente autore si è proposto nel primo volume di tratteggiare la vita intellettuale degli ebrei, nel secondo la vita religiosa. E realmente ha raggiunto lo scopo che egli si proponeva, ed in un mirabile quadro analitico-sintetico noi vediamo svolgersi innanzi a noi il movimento letterario-religioso del giudaismo, quando più ferveva l'aspettazione messianica... Il valore di quest'opera non consiste solamente nella dottrina, e nell'erudizione: esso manifestasi eziandio nel carattere apologetico. Trattando un tema che i razionalisti sfruttano per insorgere contro le origini divine del cristianesimo, il Trzeciak si è rivelato difensore esimio della fede cattolica... Ed a più riprese l'autore combatte le teorie moderniste dell'evoluzione naturale, mostra che se vi sono delle relazioni di contatto e di parentela tra il Vecchio e il Nuovo Testamento, se certi riti e simboli dell'antica legge figurano i sacramenti divinamente istituiti dal Cristo, non per questo il cristianesimo è una spontanea evoluzione del mosaismo. La dottrina cristiana è il prodotto della rivelazione di Gesù Cristo, il quale però non è venuto sulla terra a sciogliere l'antico patto, ma a perfezionarlo... In tal guisa l'autore si schiera con vigoria di logica e di dottrina nelle file di coloro che ai giorni nostri combattono non solo il razionalismo dell'esegesi protestante, ma eziandio le false dottrine del modernismo esegetico, messo in voga dal Loisy. Il suo libro dunque è una bell'opera di scienza e di apologia cattolica.

Biblische Zeitschrift (Freiburg in Br.) 1911. IV. S. 411:

...Das Werk, entstanden aus Vorlesungen an der geistlichen Akademie zu Petersburg, behandelt das Geistesleben und die Religion der Juden zur Zeit Christi, vermittelt also polnisch sprechenden Kreisen, was den Deutschen Schürer, Bousset, Felten u. a. lehren. Die Gründlichkeit des Buches, wovon die vielen Zitate aus zeitgenössischen Schriftstellern zeugen, und seine lebhaft, interessante Darstellungsweise lassen es seiner Aufgabe, in dem jungen Klerus die Liebe zu biblischen Studien zu erwecken, ganz und gar gewachsen sein. ...Sehr zu begrüßen ist die reichliche Literaturangabe.

F

22.566